

UKRAINIAN **TRIDENT** BI-MONTHLY
Орган Української Національно-Державної Думки

Рік X.

diasporiana.org.ua

СІЧЕНЬ — ЛЮТИЙ, 1969

Ч. 52

Михайло Кучер

ДУМКИ ПРО МИРНЕ СПІВІСНУВАННЯ, ПОСТУП ТА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНУ СВОБОДУ

Дещо про автора реферованої нами статті. Д-р Андрій Сахаров, 37 років, советський академік. Зробив докторат з фізики, маючи 26 років. Зробив визначне фізичне відкриття, маючи 29 і 32 роки. Після усунення від влади Хрущова, в ССР поширилася чутка, що нове „колективне“ керівництво мас намір регабілітувати Сталіна. Тоді група нуклеарних фізиків у листі до Брежнєва запротестувала проти такого наміру. Петицію підписав д-р Андрій Сахаров, зазначаючи, що советський народ ніколи не зрозуміє і не погодиться на регабілітацію Сталіна та що такий намір ще глибше поділить комуністичний світ, включаючи комуністичні партії Західу.

Ми реферуємо згадану статтю за англійським текстом „Нью Йорк Таймсу“ із скороченнями, які не мають значення для українського читача.

Поділ людства загрожує його існування. Людство може бути знищене. Цивілізація загрожена можливістю термоядерної війни, катастрофою голоду, звироднінням від наркотику „масової“ культури, бюрократизованим доктрином, поширенням масового міту (байки), який дав можливість невеличкій групі жорстоких та брехливих демагогів опанувати народи і континенти. Знищення людства може настать також у наслідок непередбачених змін умов життя на нашій планеті.

В обличчі такої небезпеки, кожна дія, що поглиблює поділ людства, що пропагує неможливість гармонійного співіснування ідеологій — це божевілля і злочин. Цивілізацію може спасти тільки всесвітня співпраця при умові інтелектуальної свободи, під ідеалами соціалізму і праці та при умові знищення доктрини.

Така співпраця неможлива для тих фанатичних, сектанських та крайніх ідеологій, які відкидають можливість наближення, дискусії і компромісу. Я тут маю на увазі ідеології фашизму, расизму та демагогію Мао.

Мільйони людей борються з біdnістю. Вони ненавидять утилістичні, доктринальні, доктрини, які відкидають можливість наближення, дискусії і компромісу. Я тут маю на увазі ідеології фашизму, расизму та демагогію Мао.

Інтелектуальна свобода необхідна для людського суспільства. Свобода потрібна для отримання і поширення інформації, свобода — це дебати без страху перед карою уряду. Тільки при умові такої свободи люди будуть вільні від мітів (байок), які в руках брехунів і демагогів можуть бути обернені у кріваву диктатуру. Свобода думання єдина гарантія можливості наукового та демократичного трактування політики, економіки та культури.

Свобода думання у сучасному суспільстві знаходиться під загрозою. Свободі думання загрожує опію масової культури, пліткі ідеології, що походять від доктрини бюрократії.

тичної олігархії та від її улюбленої зброї — ідеологічної цензури.

Свободу думання мають бронити всі чесно-думаючі люди. Це обов'язок не тільки інтелігенції, але й усіх верств суспільства, зокрема працюючої класи. Небезпека війни, голоду, культу особи і бюрократії загрожує усьому людству.

Становище інтелігенції у соціалістичному суспільстві виразне — воно фактично частина працюючої класи. Інтелігенція має підпорядкувати свої зусилля всім та інтересам партії. Але, де ми маємо певність, що представники партії виявляють справжні інтереси працюючої класи, а не боронять свої власні привілеї.

Небезпеки, що чигають на людство. Сучасна атомова бомба може знищити десятки мільйонів квадратових метрів живої площини. Не менше як мільйон людей загине під руїнами будинків, від радіації та удушення від порожніх диму, або помруть у схоронах.

Після вибуху атомової бомби радієви опади і порохи знищать десятки тисяч квадратових кілометрів живої площини. Техніка вже так розвинулася, що виробництво атомової бомби дешевіше від продукції військового літака. Річна світова продукція плутонію сягає десятків тисяч тонн. Половина цієї продукції єде на військові цілі.

Небезпеку наглоого вибуху атомової війни побільшує дешевизна виробу такої зброї. Це добре відомо фахівцям. Технологія нападу в кілька разів більша від можливості оборони.

Досвід минулих воєн показує, що вжиття нової технічної і тактичної методи нападу дуже ефективна. Навіть при умові винайдення простого антиподу. Перший несподіваний удар атомової зброї буде так страшний, що зведе на ніщо роки праці та мільярди, затрачені на створення оборонної системи.

Світ поділений на два ворожі табори, озброєні атомовою зброяєю. Такий стан може викликати у сильнішої сторони бажання знищити ворожу сторону раз назавжди із уникненням можливості протиудару, знищуючи ворожі бази атомової зброї, міста та індустріальні центри.

На щастя, ріжниця в озброєнні ССРР та США настільки мала, що жадна сторона не заризикує „превентивної агресії“ без можливості повного знищення себе.

Припинення вибору антиракетної системи обома сторонами — США і ССРР — буде ознакою затримання „статус-у-кво“. Такий стан буде виявом бажання не воювати, а співпрацювати. Термонуклеарна війна буде самогубством світового розміру, без огляду на те робляться спроби представити публічній опінії

термонуклеарну війну як звичайну політичну вію. Ідея Мао про „паперового тигра“ безвідповідальна балаканина... Небезпека також походить збоку військових чинників США з їхньою стратегічною доктриною ескаляції. Ця доктрина, хоч вона не поменшує небезпеки конфлікту, зменшує можливості співіснування.

Наслідки атомового конфлікту в результаті будуть повне знищення міст, індустрії, транспорту, освітньої системи, отруєння піль, води і повітря, фізичне знищення більшої частини людства. Викличе біду, варварство, поворот до дикунства і генетичну дегенерацію тих, хто виживе. Буде знищена також інформативна база цивілізації.

Щоб уникнути вибуху атомової війни, світ мусить зробити кінець своєму поділові. Первістком на тому шляху має бути перевідгляд традиційних метод провадження міжнародних справ. Протилежні сторони мають себе розглядати без бажання знищити.

Війна у В'єтнамі. У В'єтнамі реакція, тому що не має попертя в народі, вжила військову силу. Вона порушила всі легальні і моральні норми, роблячи злочини проти людськості. Цілій народ віддано на поталу із-за ідеї припинення „комуністичної хвилі“. Американська політика у В'єтнамі проявляє цинізм, жестокість та безнадійність антикомуністичного зусилля. Ця політика є запереченням мирної політики співіснування. Припинення війни у В'єтнамі визволить в'єтнамців та спасе мир у світі. Ніщо так не загрожує мирному співіснуванню у світі, як війна у В'єтнамі.

Середній Схід. Інший трагічний випадок маємо на Середньому Сході. Коли США цілком відповідальні за В'єтнам, то відповідальність за становище на Середньому Сході падає на Советський Союз. З одного боку ми маємо безвідповідальнє здохочення до так званої арабської єдності. Говориться, що боротьба арабів має цілком протимперіалістичний характер. З другого боку ми маємо рівноож безвідповідальнє здохочення ізраїльських екстремістів.

1948 року жиди провадили оборонну війну. 1956 року війна жидів з арабами, що їх численна перевага величезна, також не викликала заперечення. Однак треба засудити жорстокість до втікачів з жидівського боку та до полонених і бажання, щоб територіяльні суперечки вирішити військовою силою. Без огляду на те, припинення дипломатичних зв'язків з Ізраїлем треба вважати помилкою. Це тільки поглиблює непорозуміння поміж арабами і жидами. Всі місцеві справи мають бути вирішенні так, щоб не загрозили міжнародні становище та мирне співіснування. Міжнародні справи треба полагоджувати науковим спо-

собом, демократичним шляхом, без страху виявлення всіх фактів, поглядів і теорій, з найбільшим розголосом.

Нові засади. Міжнародна політика Советського Союзу та США має керуватися ідеями, які сприймаються універсально. Всі народи мають право рішати свою долю вільним виявленням своєї мети. Міжнародна контроля Об'єднаних Націй має перешкодити впливати на народи економічними санкціями чи військовою силлю.

Весь експорт революційних чи протиреволюційних ідей незаконний і його треба вважати агресією. Народи мають собі, допомагати економічно, безболісно вирішуючи внутрішні та зовнішні конфлікти. Міжнародна політика не має використовувати внутрішні труднощі поодиноких країн. Такі засади політики не суперечать революційним ідеям та національному визволенню. Справжнє мирне співіснування могло б запобігти подіям у Греції та Індонезії.

Голод та побільшення населення. За останніх 30 років населення землі побільшилося на 50%, а продукція харчів на 70%. Без огляду на те, половина населення землі голодує. Високий відсоток народжень все погіршує становище. Голодна трагедія може трапитися в 1975-80-х роках. Голод напевне викличе війни, ненависть і погрішення життєвих умов у цілому світі. Ці події також побільшать антикомуністичні настрої у світі будучих поколінь. Помогти світові неможливо, доки США і Советський Союз будуть ворогувати.

Нерівність американських негрів. Американські негри складають 10% населення США. Біла частина населення відмовляється від найменші посвяти з метою їм допомогти. Потрібна зміна психології білого населення для добровільної допомоги неграм. Очевидно це приведе із собою підвищення економічного зросту США. Така ж зміна психології має статися і в Советському Союзі.

П'ятнадцять-двадцять відсотків національного прибузку багатих народів має йти на допомогу бідним народам. Людство може спастися тільки тоді, коли розглядатиме себе як єдність без поділу на нації. Ріжниці можуть бути тільки в історії й традиціях.

Затрснення оточення. Велика кількість небезпечних відходів індустрії дістается в повітря й воду. Незабаром отруєння досягне небезпечної рівні. Штучні угноєння, на яких росте збіжжя та городина й овочі, дістаються в організм людини та викликають поважне ушкодження в мозку й нервовій системі.

Радіоактивні відходи індустрії викликають ерозію лугів, лісів і схилів гір. Гинуть птахи

та інші лісові й польові тварини. Загрожено існування Байкальського озера (ССР). Питання геогігієни (гігієни землі) не можна розв'язати місцевими засобами. Потрібна чесна співпраця держав, у першу чергу США та ССР.

Політика диктатури. Небезпека для модерного суспільства йде збоку зросту расизму, націоналізму, мілітаризму, а зокрема збоку зросту демагогічних і незвичайно жорстоких режимів. До таких режимів належать: гітлеризм, маонізм (Пекін), сталінізм, режими Єспанії, Португалії, Південники Африки, Греції, Албанії, Гайті та країн Південної Америки (? М. К.).

Ці режими стреміли, або стремлять до знищенні інтелектуальної свободи та витворення дурнуватих людських мас. До небезпечних проявів таких режимів належить міт (байка) про потребу загострення класової боротьби, культ Сталіна, повернення капіталізму в ССР, крайній китайський націоналізм, антиінтелектуалізм та селянський соціалізм у Китаї. Світ ніколи не забуде імен Айхмана, Гітлера, Єжова і Берії.

Роля Гітлера. Світ ніколи не забуде режиму Гітлера, гістеричних людоїдських промов „фюрерів“. Тут рівно ж не можна забути ролі міжнародного монопольного капіталізму у зростові гітлеризму, сектантської і демагогічно-пліткої політики Сталіна та його прибічників, який зробив ворогами соціалізм і комунізм.

Сталінський період. Фашизм панував у Німеччині 12 років. Сталінізм витривав менший період. Є багато подібностей між гітлеризмом і сталінізмом, але є й ріжниці. Сталінізм був більше хитрий, обманливий і не проголошував отверто, як гітлеризм, людоїдської політики (? М. К.). Сталінізм позував на науковість і поступовість. Сталінізм вживав, як охоронний щит, працючу класу та нищив інтелектуалів. Сталінізм знищив мільйони людей, більшість яких ніколи не була зрадниками. Советський народ (не народи? М. К.) найбільше потерпів від сталінізму.

Від 10 до 15 мільйонів людей загинуло в сталінських таборах смерті. Люди гинули в копальнях Норильська і Воркути від морозу, голоду і тяжкої праці, на „проектах“, рубаючи тайгу, копаючи канали, в тюрях і потягах на заслання, в „кораблях смерті“ на Охотському морі. Переселено цілі народи — кримських татарів, волзьких німців, калмиків, кавказьких народів. Ми вже з літератури знаємо про „дорогу смерті“ поміж Норильськом та Ігаркою (Північ Сибіру). Мінялися — Ягода, Молотов, Єжов, Жданов, Маленков, Берія, але сталінський режим залишився однаково жор-

стоким. Трагедію другої світової війни описав Некріч та у своїх спогадах ген. майор Григоренко.

Сталін обернув селян у рабів і, як наслідок, хліборобство опинилося у такому стані занедбання, що направа майже немоожлива... Сталін знищив також індустрію. (? М. К.). Нелюдський характер Сталіна виявився й у нищенні своїх полонених, які потрапили вижити в гітлерівських концентраційних таборах. Сталін виявляв зоологічний антисемітизм. Українофобія (переслідування українців) перейшла всі межі уяви. Засуди селян на каторгу за крадіж кількох колосків з поля також нслегко забути.

Неопублікована Історія. Глибоку аналізу та розвиток сталінізму зробив Р. Медведев у своїй тисяча сторінковій неопублікованій монографії. Написав її соціаліст з марксівського пункту погляду. Наша країна (СССР) почала струшувати з себе глупоту сталінізму. Ми крапля за краплею видужуємо із себе раба (вираз А. Чехова). Ми вчимося висловлювати свої думки без оглядання на „господарів”, не боячись за своє життя.

Доба Хрущова. Промова Хрущова на XX з'їзді партії здивувала сталінців, спільніків його злочинів, та спричинила до звільнення сотень тисяч політичних в'язнів. Декото регабілітовано... Зроблено кроки наближення до мирного співіснування, до відродження демократії. Очевидно Хрущов за життя Сталіна брав участь у його злочинах. Знищення культу Сталіна в нашій країні ще далеко не осягнено. Ще не опубліковано архіви НКВД, не почато слідства над тою добою. Було б корисно для справи комунізму, як це було пляновано 1964 року, „символічно” виключити Сталіна з партії за злочини і вбивства мільйонів членів партії (а нечленів? М. К.) і одночасно політично регабілітувати його жертв. Та задуму не здійснено.

У 1936-39 роках арештовано мільйон двісті тисяч членів партії — половину загальної кількості. Вижило тільки 50 тисяч. Решта вигинула під час тортур слідства, або їх вистріляно (600 тисяч), або померли в таборах. Тільки в окремих нечисленних випадках регабілітованим дозволено зайняти відповідальні становища. Дуже малій кількості було дозволено взяти участь у слідстві над злочинами, де вони були свідками чи жертвами.

Нам часто кажуть — не сипте солі на рані, але кажуть це здебільшого люди, які самі ніколи не були ранені. Інколи в літературі сугерують, що сталінізм це надбудова економічної бази антиленінського псевдосоціалізму, що

привело до витворення в Сов. Союзі привілеїованої класи — бюрократичної еліти, яка затримала для себе всі привілеї. У цьому є дещо правди і вона — ця правда — пояснює живучість неосталінізму.

Нашим обов'язком є найбільш обмежити вплив неосталінців у нашій політиці. Найяскравішим неосталінцем тепер є Сергій Трапезников, директор відділу знання Центрального Комітету партії. Люди нашої країни мало знають про це, а він впливова та інтелігентна людина — чистий сталінець. Його погляди цілком суперечать поглядам, мріям та аспіраціям більшості активної інтелігенції. Поки така людина при владі і впливові — доти неможливо змінити становище партії серед вчених та творчої еліти. Голосуванням вчені заперечили Трапезникові право належати до Академії, але уряд наказав його приняти.

Культ маоїзму. Ідіотичність культу особи дуже злочинно проявилася також у Китаї. Гротескність форм прояву культу особи наслідувала зразки Гітлера і Сталіна. Однаке ця абсурдність не перешкодила десяткам мільйонів людей взяти в ній участь.

Повна картина трагедії Китаю ще невідома. Сталася вона після катастрофи „великого скoku вперед“ при повній міжнародній ізоляції Китаю, під час війни у В'єтнамі та неуспішної боротьби з неосталінізмом у СССР.

Маоїзм потралив розбити єдність міжнародного руху. Однаке і не це зовсім відповідало правді, бо формальна єдність штучна і недіюча.

Злочини маоїстів щодо прав людини пішли задалеко. Тому цілий демократичний світ має допомогти китайському народові боронити свої права. І це важливіше від єдності комуністичного світу та руху — як його розуміє Мао. Це також важливіше від так званої імперіалістичної небезпеки десь в Африці, Латинській Америці чи на Середньому Сході.

Загроза інтелектуальний свободі. Брак інтелектуальної свободи загрожує вартість і значення життя людини. Одною з ознак браку інтелектуальної свободи є задурманення людини, або як цинічно висловлюється буржуазія — „сірої маси“. Це приводить до витворення так званої масової культури, яка свідомо обнижує інтелектуальний рівень людини.

Суспільний поступ можна осягнути тільки відділенням школи від церкви та загальною, вільною від платні освітою. Однаке, і тут не можна оминути негативні явища, які проявляються у стандартизації процесу навчання та

специфічного (однобічного) трактування літератури, історії й географії.

Беличезний розвиток технологій також криє в собі поважну небезпеку, бо негайно загрожує основні вартості людини й саму вартість життя.

Тепер багато говориться про величезну вартість кібернетики, але і тут мусимо зауважити, що кібернетичні машини не мають людських норм поведінки. У будуччині, коли кібернетичні машини опанують і використають тільки для своєї користі невеличка група людей — штучне „думання” машини обернуться в небезпеку засідки. Машина замість об'єктивно-людських висновків дає абстракт проблем, які трудно використати практично.

Маркс і Ленін. Маркс колись написав, що „пани” знають все найкраще. Ленін попав у іншу скрайність, демагогічно вигукнувши, що державою може керувати навіть кухарка (але свого місця кухарці не відступив, М. К.). Керування державою у наші часи незвичайно складне завдання із величезною відповідальністю. Керівник державою має охороняти людину від небезпеки демагогічних та волюнтаристичних помилок, зокрема тоді, коли важливі рішення робляться без відома народу. Цenzura є головним ворогом вільного думання. Нам відомі протести проти цензури видатного советського письменника А. Солженицина. Советська цензура знищила живу душу советської літератури. Потреба вільного думання була вже відома античним грецьким філософам. Однаке в ССР після півстолітнього здущення вільного думання, советські лідери бояться навіть натяку на потребу злагодження цензури.

Літературні суди. Суд над письменниками Даніелом і Синявським викликав непогодження й гнів поступової частини советського суспільства. Цей суд скомпромітував комуністичну систему. Більшість політичних злочинців (? М. К.) відбувають кару в таборах Мордовінської республіки. Разом із побутовими злочинцями, в таборах перебуває 50 тисяч людей. Режим там дуже суворий і нічим не відріжняється від сталінських часів.

Ленін казав, що над місцями ув'язнення має бути громадська контроля, але її немає. Має настути перегляд усіх політичних процесів і засудів, які викликають сумнів у справедливості. Це є зневага для нашого устрою, коли людину тримають арештованою 12 місяців без слідства і суду, а потім засуджують на 5 чи 7 років кари в таборах.

У нас засуджують на три роки кари в таборах письменників за звичайну спробу боронити своїх товаришів від несправедливості.

Тих советських інтелігентів, які смілилися виступити проти несправедливих засудів письменників, записано на чорну листу та позбавлено можливості фахово працювати. Інших змущували підписувати фальшиві свідчення. За відмову фальшиво свідчити проти письменників, що їх погляди не подобаються партії, також виключають з партії і позбавляють можливості працювати в культурній діяності.

Користуючись такими методами, партія позбавлена можливості вважати себе духовим провідником людства. Партия й уряд також досі не позбулися антисемітізму. Кримським татарам і досі не повернено громадянських прав. Вони втратили 46% своїх людей у сталінських таборах смерти. Національна проблема буде доти не вирішена, доки не буде застосовано ленінські засади та не буде виправлено минулі помилки. Це є нечесно і небезпечно раз-у-раз робити нові спроби регабілітації Сталіна та його співробітників, іхньому псевдосоціалізму терористичної бюрократії і соціалізму обману.

Наслідки в інших партіях. Ми маємо підстави припускати, що світовий комунізм також негативно розглядає наші спроби регабілітації Сталіна. Людство стримить до інтелектуальної свободи і це зокрема видно на прикладі Чехо-Словаччини. Їхня смілива ініціатива цінна для будуччини соціалізму та людства.

Підстави для надії. Перспективи соціалізму залежать на тому, чи цю доктрину можна зробити притягальною, а її ідеї морально вивищити. Треба стриміти до того, аби люди пам'ятали, що під соціалізмом можна вільно думати. Треба класти наголос на моральний аспект, бо в індустрії Сов. Союз доганяє США. Ми показали світові живучість (вітальність) соціалізму, який набагато поліпшив матеріально, культурно (! М. К.) і суспільно (? М. К.) життя людини. Наш соціалізм також високо цінить працю (селянську, наприклад ? М. К.). Однаке ми відомі того, що капіталізм вже не стремить до ожебраження працюючої людини.

Поступ капіталізму. Постійний економічний поступ капіталізму мусить мати велике значення для кожного недогматично думаючого марксиста. Навіть коли б капіталізм отримався серед великих економічних трудінців, — це не має означати початку війни.

Соціалізм та капіталізм можуть співіснувати, запозичаючи взаємно кращі елементи протилежної системи. Капіталізм постійно розвивається, вже запозичує корисні елементи соціалізму.

Порівняння двох систем. Наша (советська) пропаганда постійно твердить про нерівність

у США. Працюючі маси ніби є покривджені. Це тільки півправди. Я не маю наміру боронити США та поменшувати трагічне (! М. К.) становище 22 мільйонів американських негрів. У США немає класового питання у нашому розумінні, а є тільки расове. Уряд США не робить усього, щоб ліквідувати расове питання, маючи страх одночасно перед крайньо-лівими і крайньо-правими елементами. Мені здається, що соціалістичні країни мають допомогти США у правильному розв'язанні расової проблеми.

Коли б у США стала революція, економічний розвиток країни припинився б на яких п'ять років, а це не є в інтересі працюючої класи.

Я також не маю на увазі проливу крові, що завжди супроводить революцію. Я також не маю на увазі, як колись висловився Ф. Енгельс — „іронію історії”, бо ми мали у себе таку ж „іронію” за Сталіна. Розв'язання расової проблеми не обов'язково має статися революційним шляхом, як це твердить програма комуністичної партії ССР. У нас також не все виглядає ріжево і є велика ріжниця у розподілі матеріальних благ поміж містом і селом. Як наслідок — 40% населення ССР перебуває у нужді. У США бідус тільки 25% населення. Тільки 5% совєтського населення має всі економічні привілеї.

Керуюча група. Розвиток модерного суспільства йде одинаковим шляхом у США та в ССР. Керуюча верства (в індустрії) має в обох країнах одинаковий соціальний характер. Однак якість керуючої економікою групи є ріжна в обох країнах і таку якість не можна виводити тільки з її професійної досконалості.

Висновки. Соціалізм відіграв важливу роль у ХХ столітті. Тільки змагання соціалізму з капіталізмом та активність працюючої класи уможливила суспільний поступ. З капіталізму вийшов соціалізм і тепер соціалізм не сміє силом знищити той ґрунт, на якому він повстал. За сучасних умов це рівнялось би самогубству людства.

Наближення поміж світом капіталізму та соціалізму не має відбутися таємно, як це сталося в 1939-40 роках, коли було підписано угоду поміж сталінським і гітлерівським режимами. Наближення має статися тільки на демократичній основі під контролем суспільної спільноти з обох сторін. Нашими союзниками на тому шляху є не тільки працююча класа і поступова інтелігенція, але й частина буржуазії. Кожен американський політик на шляху наближення до ССР має бути дуже обережний, бо — коли він, президент, — може

втратити майбутні вибори і його замінить президент з протилежними поглядами. Ціле людство, включаячи його найкраще організовані і активні сили, працюючу класу та інтелігенцію — зацікавлені у свободі та безпеці ...

Плян співпраці. У теперішній стадії відносин у світі помічається загострення ідеологічної боротьби поміж сталінськими та пекінськими силами Мао з одного боку та реалістичними силами лівих ленінських комуністів з другого. Це може привести до ідеологічного розбиття навіть у міжнародних розмірах.

У ССР та інших соціалістичних країнах цей процес приведе до утворення кількапартійної системи та до гострої ідеологічної боротьби і врешті до перемоги справжньої політики мирної співпраці, послення демократії та до економічних реформ. Багатопартійна система не мусить обов'язково вилікувати всі хвороби соціалізму, але вона неминуча у випадку, коли комуністична партія відмовиться вживати наукові демократичні методи, яких вимагає історія.

В капіталістичних суспільствах працююча класа та інтелігенція приведуть до перемоги лівих реформуючих сил, що, як наслідок, дасть зближення із соціалізмом на світову скалю.

Врешті Сов. Союз та США переможуть взаємне недовір'я і зможуть спасти бідну частину людства.

У слідуючій стадії у соціалістичних країнах буде витворена інтелектуальна свобода, що разом із знанням, за його допомогою та економічним поступом приведе до створення світового уряду і злагодження національних суперечок (біля 1980-2000 року).

Під час того періоду тисячі людей будуть працювати на інших планетах і на місяці, на штучних сателітах і астероїдах, орбіта яких буде змінена нуклеарними вибухами.

Поступ біології зможе справді контролювати і керувати всіма процесами життя, зможе поборювати старість, позитивно впливати на психічні процеси та спадковість. При тому треба затримати людські вартості, мораль, етику та особистий характер.

**СПЛАЧУЙТЕ НАЦІОНАЛЬНИЙ ДАТОК
„22 СІЧНЯ”!**

**ДОПОМОЖІТЬ ДЦ УНР ДОСТОЙНО
РЕПРЕЗЕНТУВАТИ УКРАЇНУ
ТА ПРОВАДИТИ БОРОТЬБУ
ЗА Й ВІЗВОЛЕННЯ!**

3. Веснянський

МОСКОВСЬКИЙ СЕПАРАТИЗМ

(800 років першого розгрому Києва — 1169 — 1969)

У романі, скоріше повісті, советського письменника А. Солженіцина „В кругу первом”, який недавно з'явився у світі, головною персоною є інж. Нержін, в уста якого автор вкладає знаменні фрази: „Пізнай глибину безодні! Безодня — це московська революція. Пізнайте й зрозумійте! Піznати глибину безодні — це зрозуміти загадку „руської судьби””. Роман на шістсот сторінках.

Оце ѹ є ребус московської душі: піznати й зрозуміти безодню московської революції. Можна лише зрозуміти шляхетний розум цього автора, який сам опинився в загоні літературної спілки письменників Москви.

Один російський журналіст, прочитавши цей роман, пише, що такої другої книжки про страшну „судьбу” Росії він ще не читав. — Чи є така країна Росія? — запитує журналіст. Гліб Нержін у романі відповідає: „Не було ніякої Росії, а Советський Союз... Професор математики, який відбув 18 років у тюрмі, в колонці анкети — національність — не пише „руssкий”, а замість цього слова написав „зек” — „заключений”, себто заарештований. Він, відмовився від свого національного імені”. Зрезигнований журналіст все ж таки думає, що є якийсь же зміс у словах „святая Русь”, не розуміючи, що ця фраза відноситься не до Московії, яка ніколи не мала назви — Русь. Це є назва старої Української Великодержави.

А. Солженіцин описав образ країни, де кожний другий пройшов концентраційний табір, або фронтову „академію лайки”; грубі лайки висловлювалися не лише при дітях, але й в задушевних розмовах. Це є моральна катастрофа. Вся надія на „Святу Русь”, яка сама є окупована — в неволі, з роздертю душою опинилася в сфері огидного потоку московських лайок.

З цих прикладів видно, що москвина втрачать віру у свою Батьківщину, чи навіть втратили. В ССР людина дійшла до безодні розлуки; вона опанована страхом смерти, характерною ознакою стародавнього монгола. На такий душевний стан москвинів українці можуть відповісти: для московської душі наша Свята Русь ніколи не була зрозуміла; московська душа ненавіділа ці київські слова; ця душа була сепаратна, чужа своєю психикою і рабинею татарсько-фінського роду. Цей

душевний стан московської людини племінного стану, а пізніше вже російського, має свою історіографію. Не нашим завданням є звертатися до генези татаро-фінських племен, диких по своїй природі. Це є ділянка наших істориків, які напевно вилізути із джунглів історії московських істориків, і під окремію назвою „Московський сепаратизм” дадуть наступним поколінням правдивий образ колоніального на півночі простору, що за монгольського періоду існування прийняв назву Московії спочатку князівської, а згодом московського государства.

Основоположником Московщини був князь Юрій Довгорукий з роду Володимира Мономаха. Ще кілька було князів на Ростово-Сузdalській землі. Були це, в сьогоднішньому розумінні, стамани-повстанці з княжими титулами; дики ті північні племена приймали їх як кару Божу. Поводилися вони як у колонії Руси. Населення вороже ставилося до тих пришельців, з уст яких вони чуло слово — Русь, Русь, Русь. Але, здобувши грабіжами і розбоєм маєтки, скоро поріднилися з тими народами. Відбувалося звичайне співжиття. Лише слово ненависне „Русь” залягло глибоко в їхній свідомості; це слово і було виявом глибокого сепаратизму. В 1160 р. князь Андрій Сузdalський — син князя Юрія Довгорукого і внук Володимира Мономаха — посылав посольство (ще перед руйнуванням ним Києва) до Царгороду з просьбою призначити окремого мітрополита для м. Володимира на Клязьмі. А кандидатом на нову мітрополичу катедру подав якийсь — за літописом — Федорця. Патріарх царгородський Лука Кризоверг рішучо відмовив князеві Сузdalському в його просьбі.

Року 1169, 8 березня князь Андрій Сузdalський з 11-ма іншими князями, здобувши Київ, сплюндрував українську столицю. Два дні москвина грабували місто, монастири, Софійський собор, Десятину церкву; не жалували нікого й нічого; церкви горіли, мешканців убивали, інших в'язали, жіночі полон брали; забирали ікони, книжки, дзвони. Був плач і стогін столиці та слози непрестанні. Київ втратив своє значення політичного центру української Великодержави. Метропольний характер Києва занепадав.

Цей зимовий похід московської армії князя

Андрія Сузdalського, названий пізніше російськими істориками Боголюбським, тривав майже цілий місяць лютий у глибоких снігах, на тріскучих морозах.

Після розгрому Києва, північна колонія усамостійнилася, прийняла форму державного організму, спочатку князівства, велико-князівства, накінець російської держави-імперії. Колоніальний стан суздальських земель тривав не більше 100 років. Завершенням московського сепаратизму був розгром Києва. Від Київської метрополії за колоніальний період Сузdalське князівство все ж таки дещо скористало. Період розвитку того князівства тривав 70 років. З року 1237 почався період монгольського поневолення, який тривав аж до 1480 р.. Московське князівство перебувало як провінція (Кіпчак) Золотої Орди майже два і пів століття. За цей період Московщина прийняла систему адміністрації монголів та монгольський шаманізм.

Московський сепаратизм від Києва був здобутком монголів. Яскравим відгомоном сепаратизму була відмова суздальських і рязанських князів прийти на поміч великому князеві Мстиславові в 1223 р. та вислати свої війська до Києва для боротьби з монголами Чінгізхана Темучина. Як союзні війська, прибули: Смоленського, Курського, Путівельського князівства. Це був час дуже критичний для Київської Русі.

Перша війна з московщиною скінчилася в 1169 р. розгромом Києва. На причину цієї війни та її дату наші історики мусіли б звернути особливу увагу, бо російські історики замовчують про це, — не пишуть. Лише рос. Православна Церква вже на еміграції пригадує дату погрому Києва, як „подію-пламу” в московській історії. Московські історики не згадують, що Московщина пішла війною проти України. Мов, це була боротьба удільних князів і т. д., що є цілковитою неправдою. В дійсності, причиною першої війни з Русь-Україною був повний сепаратизм Московщини як окремого чужонаціонального, колоніального конгломерату москвинів на півночі Східної Європи. Зрозумілі є інтереси російської церкви мати свою історію ієрархічної тягlosti ще з часів хрещення Руси-України першим українським монархом Володимиром Великим, — пізніше признатими святым — рівноапостольським Вселенською Православною Церквою. Церковний сепаратизм московської церкви — старообрядчеської йшов разом із князівською владою.

У цьому році пригадуємо українському супільству, що 800 років тому (1169) московське військо напало на Русь-Україну та розгромило нашу столицю — Київ. Через 54 ро-

ки (1223) почалася друга війна, вже з монголами, які наступали з Азії. Русь-Україна пережила два монгольських наступи: перший в 1223 р., а другий в 1240 р. — перервав сімнадцять років.

Перший наступ Русь-Україна зустріла монголів своєю 100.000 армією. Ця збройна сила нашої Київської Великодержави була найбільшою в Європі тодішнього часу. Але доля судила нашому війську терневий вінець. На річці Калці, близько Озівського моря, відбувся бій 31 травня 1223 р. Наступали 5-6 туменів (дивізій) регулярної монгольської кінноти (тумен 10.000 вояків) під командою полководців — Субугедея і Джебе. Самого Субугедея можна назвати азійським Наполеоном. Ці монгольські тумени (дивізії) кінноти розбили нашу армію. Катастрофа була повна. Вони зничили пізніше і Київську Великодержаву.

Монголи відійшли після бою через Кавказ до Туркестану, де 14 років готовилися до наступу на Європу. Їхня офензива почалася літом 1237 року з Оренбургу над Уралом на захід: проти волзьких болгарів, москвинів аж до Пскова. Східна північ була пляцдармом операції кінної армії Субугедея. Два роки тривала ця офензива. Наслідки її були: повна окупація північних просторів, себто Московщини та інших татарських земель над Волгою. Назву Московщина та інші землі мала — „Кіпчак”, який входив до складу управління Джучі-хана в Оренбурзі.

Другий наступ на Україну. Головні сили Золотої Орди Бату-хана, розташовані у степах Дону, Волгі й Кубані, готовувалися до наступу на Україну, Польщу, Чехію й на Мадярщину. Не уникли цього наступу і Балкани. Оfenзива тривала від 1241 до 1242 рр.

У кінці літа 1240 р. почався наступ. На Київ наступало 12 туменів (дивізій — 120.000 кінноти Кадана і Менке). Про організований спротив монголам не було мови. На Калці армія Руси була розбита. Русь залишилася без армії.

9 листопада 1240 р. Київ, після жорстокої оборони, упав. Трупом і згарищами ветелилися вулиці Києва. Все було знищено. Страх, плач і стогн опанував українську землю.

Політичним центром, після офензиви монголів на Європу, була Золота Орда в Ахтубі над Волгою. Вся Східна Європа підлягалася цьому адміністраційному центрю — ханату. Першим ханом Золотої Орди був Бату-хан. Протягом 24 років змінювалися Чінгіз-хани та хани. Монгольська імперія піду падала.

Після смерті Чінгіз-хана Менке, який розгромив Київ в 1240 р., його брат Хубідей в 1264 році залишив Каракорум (столиця Монголії) і переселився до Пекіну, ставши імператором

Китаю. Це було причиною віддірвання Золотої Орди від Монголії та упадком Монгольської імперії.

Золота Орда усамостійнилася в 1264 р. як окрема азійська держава. У складі її були Русь-Україна та Московщина. Але особливу увагу ханату Золотої Орди було звернено на північний простір від Оренбургу до Пскова. На цьому просторі були добре організовані адміністраційні пункти, завданням яких було збирати данину.

Московські князі мусіли з'являтися до Золотої Орди. Привозили цінні подарунки, в заміні одержували ярлики (грамоти) на власність маєтку, та повну владу на збирання данини для Золотої Орди. При цьому не забували і себе, та свою калитку (кишеню). Московський князь Іван III відомий своїм низькопоклонним плавуванням перед ханатом, якого використовував для свого авторитету та влади. Володимирський великий князь Олександр Невський також відвідав ханат Золотої Орди і на поворотній дорозі відтиля помер у монастирі на Волзі, прийнявши монашество 8 листопада 1263 р.

Московщина була колонією Золотої Орди, плекала і тут свій separatizm. 250 років вона перебувала під владою Золотої Орди. Звільнілася вона від монголів у 1480 р.. Вона була просякнута протягом століть доктриною монголів: жорстокістю, плавуванням перед сильнішим та чиноточитанням. Творився тип московської людини з обох культур: з Київської, в більшості боярської верстви, та з татарської чи монгольської у народніх масах. Московщина не прийняла лише шаманізму Золотої Орди. Московський народ ріс дволичним Янусом, у психіці якого було здеформоване християнство та монгольське світувідчuvання з комунізмом, як філософією монголів. У сфері

такої шизофреньї він перебував у віках після звільнення з-під Золотої Орди. В цей період Московія перебувала в джунглях повної анархії. Не дивлючись на те, що монголи зі шляхетських родів, після повного розвалу Золотої Орди, коли хан воював проти іншого хана, опинилися в боярських кслах Москви. Вони були на службі народу, з анархізованої маси не могли створити щось подібного до ханату нормальності доби. І лише з приходом до влади Михайла Романова в 1613 р. установилася династична лінія Московщини. Але метаформозу у структуру верховної влади на Московщині внес Петро I.

Європейські впливи почали виявлятися все більше реально в царському періоді. Європейський характер Петербургу здавалося буде синтезом двох сторін розпоясаного москвина. „Гнилий Захід” не спромігся абсорбувати психіку народу — монгола. Фактично існувало дві імперії: Петербургська і Московська. Імперія Леніна ліквідувала петербургську як європейську в 1917 р. Духи Золотої Орди знову запанували.

Перед Україною стояла Золота Орда, але з московською мовою. Ленін — це московський Чінгіз-хан.

Україна, піддуживши два наступи монголів у сірих віках, стояла, як заворожена, перед другим наступом Московщини в 1918 р. Це був початок стогону й сліз, як і за часів Бату-хана в 1240 р. Історія повторилася. Історичний separatizm Москви є тотальній — Золото-Ординський. Москва — це новий Каракорум, але у Східній Європі.

Україна пізнала безодню своїх страждань, але ніколи не відмовиться від свого історично-державного паспорта. Вона є стовпом і ствердженням державної й приватної істини на Сході Європи. Вона є Свята Русь-Україна, но не Московщина.

МАЗЕПА НА ПЕРЕЛОМІ

У біографії Івана Мазепи є один епізод, який являється переломовим у житті майбутнього гетьмана, отаким, що про нього з певністю можна сказати: не будь його, не мала б Україна славного його гетьманування. Говоримо про зрешчення Мазепи від служби при особі польського короля.

Як відомо, Мазепа був походження українського, первісну освіту (реторику) дістав у Київі, але в дальшому учився у полоцьких сзүїтів (філософія), після чого, з рекомендації єпископа Лещинського, взятий був королем

Яном-Казіміром до Варшави, до свого двору.

Був він у короля спочатку його джурою (покойовим, щось на зразок німецьких камер-юнкерів), а пізніше став і довіреною його особою. Король оцінив здібності Мазепи і вислав його на три роки до Нідерландів для удосконалення в гарматній справі.

Після освітньої закордонної поїздки перед молодим Мазепою, вихованою, освіченою і талановитою людиною, бо був він не лише військовий і дипломат, але й поет, співець і музика, за протекцією самого короля одкрива-

лося широке поле польської кар'єри. А в тім, на 32 році свого життя несподівано кидає він короля, од'єзджає на село до старого батька і навіки зостається на Україні.

Які були причини відходу Мазепи од короля та польського оточення взагалі? Неприхильні до нього дослідники, спосиляючись на одного з польських мемуаристів, що ворогував з Мазепою, знаходить їх у зовнішніх обставинах. Молодий Мазепа, мовляв, дуже подобався жінкам, і сам був надто женолюбивий; на цьому полі спіткали його немилі пригоди (відомі усім перекази про дикого коня й приг'язаного на ньому Мазепу), і він мусив „з соромом” залишити Польщу, хсваючи той сором на Україні, де його не знали. Пояснення поверхове і наявно недостатнє. Що правда, женолюбність у Мазепи була, і то не лише за молодоців, а й пізніше — до старости. По ріжному можна кваліфікувати цю властивість; тягне вона за собою часом дуже прикрі річі, які траплялися і з Мазепою. Але в той галантний вік, коли жив Мазепа, в Європі, — а за нею і в Польщі, — до любовних пригод ставилися не так та вже дуже суверо. Не вадили вони часто жінкам, а про дипломатів і військових людей нема чого й говорити; не помішали вони й Мазепі заховати придані ним найкращі відносини з такими поважними, так мовити, королівськими родинами, як Вишневецькі та Лещинські. Із-за таких річей не вадо було Мазепі кидати польське оточення і зрікатися свого протектора-короля. Мусіли бути інші причини для того рішучого кроку, що його зробив Іван Мазепа на 32-му році свого життя, розірвавши з польськими можливостями.

Про одну з тих причин говорить і згаданий вище мемуарист. Сам король любив Мазепу, але в його оточенні український його довірник почував себе чужим і нерівнею. Для королівських придворних він був — „козак”, — а тому — „не пуже то шляхтич”. Між Мазепою та його товаришами, — поминаючи цілком природне суперництво, а може й заздрість з приводу вказаних вище службових успіхів, — встали протилежності станові, а одночасно з тим і національні. Бо-ж Мазепа був не тільки козак, але й православний, а як відомо, за тих часів — і навіть пізніше — принадлежність до тої чи іншої рівні була головною, коли не єдиною ознакою національності („руська” віра, „польська” віра). Цей останній факт міг залишитися непомітним для товаришів Мазепи, але не для нього. Не марно-ж він як раз перед тим пережив три роки у Нідерландах, де ці питання були не теоретичним явищем, а ре-

альною базою історичної боротьби протестантського нідерландського населення з католицькою іспанською імперією, що закінчилася визнанням нідерланської незалежності в році 1648-му, тобто за якихось сім-вісім літ перед тим, як дістався туди Мазепа. Крім того, на ґрунті віри Мазепа мусів бути особливо доткливий, бо вся родина його одзначалася побожністю своєю: мати вмерла ігуменю Київського монастиря, єдна сестра скінчила свій вік тако-ж черницею, та й для самого Мазепи церква була великим і святым ділом.

Аналогія між Нідерландами й Україною кидалася в очі людям XVII століття; про неї згадує і сам Богдан Хмельницький в своїх пересправах з поляками, і було-б просто дивом, коли-б її не східомив собі й Мазепа, що був, як відомо, ціле життя своє видатним знавцем сучасних йому міжнародних взаємовідносин.

Про самий факт одходу Мазепи од короля козацькі літописи дають дуже короткі відомості.

Сталося це року 1663-го, в час, коли Україна поділена була на два гетьманства: на Правобережжі, під польською рукою, гетьманував Тетеря, на Лівобережжі, під московською, Бруховецький. На заклик Тетері польський король Ян-Казімір розпочав війну з Москвою і вийшов походом з метою привернути назад до Польщі Лівобережну Україну. На Білоцерківщині польське військо з'єдналося з козаками Тетері, і звідти вони разом вирушили на лівий беріг. Іван Мазепа прибув на Україну в оточенні короля. В час, коли війська росташовані були недалеко Білої Церкви, він виїхав до свого батька, що незмінно перебував у своєму родовому селі, і вже назад не вернувся. Не знати, чи перед своїм виїздом говорив він про щось з королем, але можна припустити, що король так або інакше був про те поінформований. Бо-ж хоч і якою повільною була дисципліна в тодішньому польському війську, самовільний від'їзд видатного старшини, та ще й близького до самого короля, не міг би перейти непоміченим і мусів потягти за собою, коли не реальні, то хоч найміні писані санкції. А в тім про них немає сліду в пам'ятках, — навіть у ворогів Мазепи.

Залишивши поляків, Іван Мазепа не зразу чинно вступив до українського руху. Явна річ, потрібував він певного часу, щоб обдивитися в умовах і обставинах, порадитися з батьком, ім'я якого стойть під актом про приєднання місцевої шляхти до Богдана Хмельницького, може ще з якими приятелями своїми. Та обдивившися, вибрав він не польські впливи і не

московську руку, а пристав до гетьмана Петра Дорошенка, що не хтів мати над собою Польщі ні Москви, а змагався утворити самостійну Україну, нейтральну що-до трьох великих сусідніх держав — московської, польської і турецької. Тяжко було-б пояснити цей вибір Мазепи якимсь соромом, чи тільки обрахованими персональними інтересами. Дорошенко мав під своєю владою обмежену територію з невеликим населенням, а натомість багато могутніх ворогів, — навіть серед самих українців. Майбутність його була майже без перспектив, бо союз з Туреччиною та відповідна допомога прийшли до нього пізніше. — та й ті не врятували його. Єдиним важливим, чисто внутрішнім і то ідеологічним, стимулом для Мазепи в його рішенні могла бути знов-же таки ота сама нідерландська аналогія. І не знати.

чи не натхнув він нею і Дорошенка, бо-ж був він у нього визначним писарем, себ-то якраз до його компетенції належали справи міжнародного порядку. В кожному разі у самого Мазепи світло цієї аналогії збереглося на протязі цілого життя, а з особливою силою спалахнуло воно, коли він, на порозі смерті, склав свій союз з Карлом XII-м та виступив збройно проти всемогутнього тоді на сході Європи московського царя Петра I.

Як здається, лише з цим припущенням і можна підходити до аналізу причин переходу Мазепи з польської служби до служби народу українському, на якій він так високо визначився перед нашадками.

М. Славінський
Паріж — „Тризуб” ч. 12, 1932.

ГЕТЬМАН ІВАН МАЗЕПА ТА УКРАЇНСЬКА ЕМІГРАЦІЯ

З нагоди 300-літніх роковин його народження

Саме на цей рік припадають 300-літні роковини з дня народження великого українського державного мужа — гетьмана Івана Мазепи. З цієї нагоди ми уважаємо своєчасним і доцільним присвятити де-кілька сторінок його пам'яті та схарактеризувати відношення до нього та його діяльності сучасної української суспільності.

Увага її до історичної постаті гетьмана Івана Мазепи та до його епохи набрала особливої сили протягом останніх років, перетворилася в свого рода п'єсета та прислужилася до того, що наші історична наука й красне письменство присвятили значну частину своєї праці й творчости на доскональне дослідування та по можливості повне і ясне окреслення його особи та його діяльності. Досить згадати такі твори, як роман-трилогія Б. Лепкого.

Україно-ненаєвська політика Росії з її реакційною передвоєнною добою, а потім захоплення стаціялістичними гаслами бурхливо-го періоду сучасної нам російської революції зробили те, що одна з найвидатніших постатей української історії, якто є гетьман Іван Мазепа, лишалася затемненою перед очима ширших українських кол, особливо-ж правди-ве її обличчя та велич.

Упадок першої і певне розчарування в других привели природне до того, що увага та інтерес української суспільності з особливою силою скрувалися в сторону того, хто два з половиною століття тому назад не лише винесив в собі ідею державної незалежності

України, але й опрацював і ясно окреслив її, приготовивши для майбутньої української держави форму її устрою, свого роду „конституцію”, збудовану на принципах, які відповідали тодішньому станові західно-європейської цивілізації й державного права, витворених на ідеях тогож часу філософії.

І як раз через цю його інтелектуально-культурну перевагу Іван Мазепа був занадто мало зрозумілим для своїх сучасників-земляків, які не зуміли оцінити всього значення і всієї величини його провідної ідеї і тим самим спричинилися до його неуспіху.

Але не вповні зрозумілим лишився він і для наступних поколінь, чому його постаті і ціла праця його, лишились і досі ще не вповні освітленими та дослідженими.

Натомість Мазепа — культурний і освічений західник — давно став предметом подиву й студій західно-європейських письменників та учених. В очах цих людей два Мазепи гідні подибу: І. Мазепа — символ незломної свободи та вічного горіння духа; другий Мазепа — це „орел степової України”, могутній князь, доля якого зв'язана з долею України. Таким ми знаходимо Мазепу, оспіваного Байроном, описаного Віктором Гюго, простудійованого Вольтером, віконтом де Вогює, Р. Готшалем, І. Шерером т. ін., намальованого Верне і т. п.

Мазепа — легендарний герой, Мазепа — борець за незалежність України, причому легендарному елементові відведено більше місця

і уваги, ніж державно-творчій його праці.

Нас, сучасників, цікавить якраз цей другий момент, його доскональне дослідження та висвітлення причини Мазепинії невдачі.

Нас зв'язує з тінню Мазепи спільна доля емігрантів, бо він був перший український по-політичний емігрант в повному значенні і змислі цього слова.

Мазепа не „втікач” для спасення свого життя, він — політичний емігрант, який разом з своєю особою виніс на еміграцію і врятував тим од повної руйнації ворогом, випадковим переможцем, саму ідею української незалежності держави; він, відходячи з цього світу, припоручує ту свою ідею своїм найближчим прибічникам і духовним та політичним спадкоємцям з Пилипом Орликом на чолі. — Ось в чому полягає значення Мазепинії епохи, ось звідки походить той піетет, з яким ставиться до Мазепи сучасна українська суспільність, більшість культурних сил якої примушена, як в свій час Мазепа, перебувати на еміграції і тут берегти, плекати і розвивати ту ж ідею і той-же ідеал, якого гаслом є Незалежна Українська Держава.

Тому то з-посеред української суспільності найживіший може інтерес до І. Мазепи та його епохи проявляється якраз в осередку емігрантському, у всякім разі з-посеред еміграційних кол він перше виник і перетворився в зазначеній нами вище піетет.

Так, ще на початку еміграційного періоду питання про Мазепу було піднесено вже в осені 1919 р., коли на запрошення Місії УНР в Румунії і в її помешканні, було виголошено лекцію про Мазепу паном проф. Дм. Дорощенком. На той виклад зібралася численна українська еміграційна аудиторія, що з напружену увагою і інтересом прослухала лекцію шановного професора, з якої багато з присутніх вперше почули де-які невідомі ім доти подробиці.

Відомий факт, що гетьман І. Мазепа упом'яється в Бандерах на території тодішньої Молдови, складової частини сучасної Румунської держави, та що його поховано було в Галаці, не тільки розвинув особливий інтерес до цього питання серед української еміграції в Румунії, а й викликав шире бажання приклсти всі сили, щоби знайти всі пам'ятники та дослідити всі матеріали, які існують про Мазепу в цій країні. Це стало свого роду ідеєю фікс української еміграції в Румунії і питання про Мазепу все підноситься час од часу перед ней.

Так, під час першої конференції української еміграції в Румунії в осені 1923 р. при відкриттю пам'ятника на могилі померлого українського вояка-емігранта на кладовищі Св.

Пантелеймона було відправлено панахиду по загинувшим борцям за Україну, причому імена гетьманів І. Мазепи та П. Орлика було окремо виділено. По тій жалібній службі Божій голові Місії УНР в Румунії, проф. К. Мацієвич виголосив слово слідуючого змісту:

„В такі моменти краще розійтися мовччи. Коли сердце здавлює невимовна туга, краще розійтися, заховавши в душі ті великі патріотичні почуття, які ми прийняли до неї спогадом наших великих діячів та менших братів, полеглих в боротьбі за нашу дорогу батьківщину. Розійтися з жалібним сумом, що й досі наша Україна не може прийняти до себе дорогий прах своїх незабутніх синів. В згоді з цим настроєм скажу тільки кільки слів на цій новій українській могилці, на чужій землі викопаній. „Брати-українці! То не випадково, що ми сьогодні з'єднали нашу службу Божу по недавно померлому українському повстанцеві та по славних наших гетьманах, що знайшли покій вічний собі на цій чужій землі.

„Мазепа та Орлик в нашому минулому були тими провідниками українського народу, які більш навіть од великого Богдана свідомо поставили постулат української самостійності. Після них ця ідея, за яку вони віддали своє життя, все занепадала і тільки нашему поколінню випала щастлива доля знову підняти той прапор, що в свій час вони з такою самовіданістю і честю тримали і заповіли своїм нащадкам.

„З гордістю за наше покоління повинен признати і засвідчити, що воно пішло не тільки тим шляхом, але й зі свого боку додало від себе те, що їх ідеї стали всенародними, що їх прапор тепер розвивається над боротьбою всієї нашої нації, яка усвідомила свої державні ідеали. Над боротьбою нації, що пізнала себе і не хоче бути рабом і гномом для когось іншого...

„Певний нашої остаточної перемоги, кажу нашим великим землякам: „Спіть тепер спокійно в чужій землі. Ваше діло тепер в надійних руках... Ми всі поклялися або бути вільними, або полягти так, як поліг той повстанець, що похований тут, не випускаючи вашого прапору з рук... Лежіть спокійно тут, поки побідний український народ перенесе святий для нього прах до нашої рідної землі, до нашого національного пантеону”...

За тим скоро знову відживилася думка розшукати і точно установити місце вічного спочинку гетьмана І. Мазепи, аби тоді, як насту-

пить той великий час, прах його та реліквії можна було перенести на Україну.

В зв'язку з тим Український Громадсько-Допомоговий Комітет, розглядаючи на одному з своїх засідань програму культурно-просвітницької діяльності, вносить в нього і питання про дослідження пам'ятників Мазепи в Румунії та постановлює запросити для переведення тієї праці одного з істориків-фахівців. Брак матеріальних засобів, який, на нашу біду, стоять на перешкоді здійсненню всіх наших проектів, не дав спрости тоді ж перевести в життя цю постанову Комітету.

Все-ж питання не лишається забутим і взимку 1926 р. по дорученню Комітету, автором цих рядків було виголошено реферат про Мазепу перед численною українською аудиторією. Докладчик, згадавши головні події з часів гетьманування І. Мазепи, звертає увагу слухачів на моменти державно-творчої діяльності гетьмана, переносячи в цей бік головну вагу значення тієї доби.

Поруч з тим, виникає думка про вчасність укладання музичного твору на тему про Ма-

зепу, чи то типу симфонії, чи то опери. Справа ця обговорювалася не раз в провідних колах української еміграції в Румунії спільно з п. М. Бойченком під час перебування в Букарешті цього молодого талановитого українського композитора, який і зараз працює над опорою, присвяченю І. Мазепі.

Сподіваємося, що українська публіка в недалекому часі буде мати спромогу почтути виконання цього музичного твору, якого окремі уривки п. Бойченко не раз відгравав на фортепіані в тісному колі своїх приятелів.

Нарешті авторові цих рядків пощастило літом 1931-го року, з доручення та за допомогою Українського Наукового Інституту в Варшаві, відвідати історичні місцевості (Галац і Тягину-Бендери) в Румунії, зв'язані з пам'яттю перебування в них і місцем поховання гетьмана І. Мазепи в 1709 р., та поробити де-які досліди. Зібраним матеріалом і зробленими світлинами надіємося поділитися незабаром з нашим громадянством.

В. Трепке
Паріж — „Тризуб” ч. 12, 1932.

ЛИСТ ІЗ ПРАГИ

З задоволенням одмічаємо прилюдний виступ проф. д-ра Я. Славіка, який багато робить для привернення уваги в Чехословаччині до української справи. Виступ шановного докладчика, з поглядами якого не у всьому можна погодитись (напр., вияснення причин неуспіху державних змагань українського народу після минулої революції), і певність, яку він висловлює, що український народ в ближчому часі досягне самостійності, свідчать про ту зміну щодо української справи, яка за останній час одбувається в чеському громадянстві, і яку ми можемо тільки принімати.

Автор

„Національний рух на Сході Європи, як принцип прогресу” — на таку тему відбувся в Празі в чеській політехніці, 13. II. ц. р. виклад чеського професора д-ра Славіка, улаштований укр. Т-вом „Єдність” в Празі.

На большевицьку владу, яка спанувала б. Росію, докладчик дивиться як на другу деспотичну диктатуру, яка заступала першу деспотію царизму. Не вся б. Росія підпала цій деспотичній „диктатурі пролетаріату”: від Росії відділилися її колишні складники і утворили самостійні держави. Повсталі Фінляндія, Естонія, Латвія, Литва, Польща. Але Україна,

найбільша з усіх земель, що добивалися самостійності, самостійною не стала. В чому полягає причина такої невдачі?

Національний рух в Європі зачався з 19-го століття. Ідея монархичного устрою держави стала підувати і її місце стали заступати демократичні форми управління. Розбиті на шматки народи стали об'єднуватися, збиті до купи ріжні народи стали визволятися і засновувати окремі національні держави. Цей рух з Заходу перекинувся на Схід, і розпад Російської імперії на окремі національні держави був цілком природним, лише рух цей прийшов до Росії з запізненням.

Але цей, з історичного погляду, цілком природний розпад великої Росії на національні держави, не знайшов серед чехів ні зрозуміння, ні співчуття. Чехи дивилися на росіян, українців і білорусів, як на один народ. Ще й тепер де-які з них цю думку підтверджують тим, що і під большевиками всі ці народи живуть одним спільним життям. Культ одної Російської держави був дуже поширеній серед чехів. Здавна чехи мріяли про слов'янське об'єднання, бо, через свою географічну сепаративність від інших слов'ян, в оточенні німецького народу, чехи відчували постійну небезпеку. Перед війною чехи наче-б навмис-

но затуляли очі на те, що царська Росія не тільки не дбала про захист інших слов'янських народів, а навпаки, сама гнітила тих слов'ян, що входили до її складу, і твердо вірили, що об'єднання слов'янських народів зачнеться саме від руського народу. Розлучитися з вірою в міць великої Росії чехам було тяжко, й тому національні рухи в б. Росії воної вважали за явище штучне, неприродне і довго не визнавали їх. Але глибше ознайомлення чехів з українським національним рухом примушує їх змінити свої попередні погляди і зрозуміти природність українських домагань. До таких зрозумівших природність українських домагань заличує докладчик і себе, колишнього стихійного „русофіла“.

Але через що-ж все-таки український народ не став самостійним — запитує знов докладчик, — український народ, котрий налічує поверх 40 міліонів душ і є найбільшим, після росіян, з слов'янських народів?

Відомо, що й великий числом народ може бути кролим з національного боку, коли у такого народу лише в інтелігенції усвідомлена принадлежність до своєї нації, маси ж народні такої свідомості не мають і до політичного життя не підготовані. Такої національної й політичної свідомості маси українського народу, очевидно, не мали. Правда, існує така теорія, що в історії народів велику роль відограють не лише дозрілість народів до самостійного життя, а може ще більш — зовнішні сприяючі моменти. Хоча, мовляв, маси чеського народу були цілком підготовані до самостійного життя, але не можна не надати значення в їх звільненні й тому моменту, що національні праґнення чехів збіглися із загальним незадовolenням держав Антанти німцями. Тим часом, у українців було якраз навпаки: праґнення їх до самостійності йшло в розріз з планами міродатних кол Европи.

Докладчик вважає таку теорію безпідставною. Він гадає, що форма державного устрою залежить цілком од політичної й національної дозрілості народу. Форма влади не твориться постановами державного зібрания або домаганням свідомої інтелігенції. Для здійснення праґнення вищої меншини, себ-то інтелігенції, треба, що б маси відповідали цим домаганням. Балтійські держави на думку докладчика, стали самостійними не тому, що комусь треба було, як де-хто думає, відрізати большевицьку Росію від Балтійського моря, бо ж не зробилася самостійною Україна для того, щоб відрізати ту ж саму Росію від Чорного моря. Стали Балтійські держави самостійними лише тому, що вони дозріли до самостійності і своєю культурою, і свою національ-

ною свідомістю. В Латвії ще за часів царського режиму, коли в самій пануючій Росії була так поширенна неграмотність, неграмотних майже не було. Латиші й естонці багато терпіли від пануючих в іх країнах німців, але від тих самих німців вони і вчилися, і свою культурою народні маси в цих країнах дорівнювали своїм рабовласникам. Так само було і в Чехословаччині, де культура народніх мас, каже докладчик, була не нижча від німецької культури. Українські селяни також терпіли великий гніт од поміщиків, здебільшого російських або польських, але навчитися від них могли мало чому, бо культура самих поміщиків була багато нижча від культури тих німецьких баронів, які поневірювали селян Балтійських держав. Поміщики на Україні самі не вміли працювати й тому не могли навчити працювати їх український народ.

Крім того, російська влада, мало дбаючи про підвищення культури російських мас, більш за все дбала про поширення своїх, і без того колосальних, просторів, і приєднуvalа постійно до свого складу нові народи, виснажуячи на це свої сили. В той самий час, як, наприклад, Франція вже з 16-го століття припинила збільшення своєї державної площа і таким чином мала можливість дбати про підвищення культури своїх селянських мас, Росія внутрішнє не визріла, місто не несло культури селу, селянин не бачив зразків для злішшення своєї праці, і народна думка таким чином не була підготована до тих політичних подій, перед якими по революції опинилися всі російські народи, в тому числі і народ український.

В Росії по революції могла осісти тільки та влада, що спиралася на більш менш свідомий пролетаріят, себ-то комуністична влада. А влада інтелігенції, демократична, конституційна влада, яка б мала спиратися на народні маси, була сметена, бо народні маси, некультурні, несвідомі, не могли стати її опорою.

Так само і на Україні демократична влада, на чолі з українською національною інтелігенцією, не могла вдергатися, бо народні маси не були дозрілі політично, і не було таким чином підстав для утримання в краю народоправства. І тому деспотія царського режиму була заступлена деспотією большевицької влади.

Те, що робиться зараз на Україні, в більшій мірі сприяє розвиткові національної свідомості українського народу. Самі большевики певні в неминучості українізації міст на Україні, куди індустриалізація викидає з села селянські народні маси. Українська свідомість тепер, як ніколи раніш, набирає певності. Крім того,

ЗАГРОЗА МОСКВИ

Інвазія й окупація Чехо-Словаччини військами СССР та його сателітів: Східної Німеччини, Польщі, Мадярщини та Болгарії відбулася вночі 21 серпня 1968 р.

Ця подія викликала тривогу в Європі. Європейська людина до цього часу вже була звикла до свого положення, яке склалося після II світової війни. Й мало турбували маневри советських збройних сил. Маневри, мовляв, є маневрами. Вона бачила на сценах своїх театрів хорові ансамблі Вірського, Вершовки, Александрова, балетні групи, виступи поетів зі своїми віршами, лірикою та поетичне надихнення. Душа європейця розплivalася, як той феміям перед грецькими богіннями всяких премудростей. До того всього ще й „мости“ побудовано до університетів, дослідницьких інститутів, заводів і фабрик. Якби завершенню цього руху гудуть мотори великих літаків із делегаціями, туристами і макулятурою. Отже, для європейця — це нормальний образ культурного життя народів. Але цей образ є зовсім іншого характеру для Советського Союзу. Це є „культурні“ маневри Москви, авангардині маневри з точним розрахунком завдань, які потрібні для московського Політбюро. Стратегічні же маневри з танками, удар у певному місці та у певний час — це вже остаточний результат найвищої мети — перемоги, окупації і захоплення влади над тим чи іншим народом.

Про цей стратегічний маневр із танками Советського Союзу європейці мало думали. Ім бракувало часу. Убаюкування народу навіть культурними засобами приводить до розпилювання сконцентрованої думки-мислі. Тоді він не мислить, а думає. Про це дуже добре дбає Політбюро у Москві з її науковими цен-

большевицький деспотичний режим, не зважаючи на всі страхіття його, має ту позитивну рису, що хоч і примусово, а все-ж таки, на думку докладчика, учить селян працювати, примушуючи до виконання акордів праць.

Зміцнення національної свідомості українського народу, підняття його працездатності дають повну підставу, зазначив докладчик, уважати, що український народ в більшому часі досягне самостійності, якої він не досяг за великої російської революції через непідготованість до того своїх народних мас.

З. М.

(Париз — „Тризуб“ ч. 11, 1932)

ТРИЗУБ Ч. 52 — 1969

трами. Весь світ для Політбюра є ворогом, якого треба поділити і кожного зокрема розбити.

Московське Політбюро таку Європу мало перед своїми очима. Стратегічна мета була визначена: обсадити баварський кордон советськими дивізіями. Чехо-Словачські дивізії не були певними. В них уже нуртували ідеї реформ комуністичного режиму зі січня 1968 р. Норий режим лібералізації стримів до відновлення демократичної республіки пск. президента Масарика. Політбюро вбачало в цьому вже свою небезпеку, яку пов'язало її з європейським НАТО, що було створено для оборони Європи. Советський уряд виступив із відкритою загрозою вжити мілітарну силу проти держав, коли їхнє НАТО буде вміщуватись у справі соціалістичних держав. Така заява була відповідю на декларацію ради міністрів НАТО, що всяка нова мілітарна інтервенція Советського Союзу, яка порушуватиме положення в Європі чи в районі Середземного моря, викличе міжнародну кризу зі серйозними наслідками. Передбачаючи усклацнення у Західній Європі у зв'язку з інвазією на Чехо-Словаччину, московське Політбюро поспішило проголосити нову доктрину, згідно з якою Советський Союз має право вміщатися у внутрішні справи соціалістичних держав, що є членами соціалістичного співдружності — ссветського „Комонвелту“.

І так Чехо-Словаччина була центром трилогії. Але стратегічний маневр Кремля був далеко глибшого засягу. За кілька місяців до інвазії, а саме у червні 1968 р., в Середземнім морі з'явилася чорноморська флота Советського Союзу. Західня Європа й Америка прийняли цей факт як допомогу арабському світові в боротьбі з Ізраїлем. У той час уся флота мала головне завдання — паралізувати балканські держави та Італію, комуністичні партії яких були би проти рішення Кремля захопити Чехо-Словаччину. Крім цього, ця чорноморська флота була загрозою правому флангові системи НАТО, що й було причиною тривоги НАТО і цілої Західної Європи.

На підготову й переведення своїх операцій Політбюро витратило дев'ять місяців часу.

Доля судила чеській Празі пережити на глий напад советських дивізій 21 серпня 1968 року. Невільно пригадаймо щасливішу долю Праги в половині XIII ст., коли північна армія Бату-хана Золотої Орди під командою Байдура, розгромивши польські війська короля Генриха Побожного під Лігніцею, на

Шлезьку, 9 липня 1241 р., куди не поспів прийти на поміч чеський король Вацлав, круто повернула на південний схід, оминувши Прагу, та знищила північну частину Чехії і всю Мораву. Монгольські кінні тумени (дивізії) Байдура, Орду і Кайду швидким маршем п'єспішли на з'єднання з головними силами (9 туменів-дивізій) Субугедея, який переводив операції армією Кадана на Мадярщині проти 72.000 мадярської армії. Чеський король Вацлав зі своїм 50.000 гійськом уникнув розгрому монголами Байдара. Він був тоді 50 км. від Лігніци. Його спізнення було рятунком. Після розгрому монголами мадярів і захоплення Будапешту, Байдар зруйнував Братиславу і Комарно на Дунаї.

Тоді (1241 р.) чехи врятувалися — уникнули монгольського погрому. У 1968 р. Брежнєв московського „ханату” — Політбюро (727 років пізніше) доконав нападу на Прагу. Чеські війська короля Вацлава тоді, і чесько-словачка армія ген. Свободи тепер, не дали жадного стрілу, який був би хоч символом їхнього збройного опору. Мілітарна сила Чехо-Словаччини була паралізована. Верховне керівництво Чехо-Словаччини належало до сателітної комуністичної системи, підляглої Советському Союзові, силу якого воно добре пізнало протягом 23-річного існування. Збройний виступ був неможливий. Народи же Чехо-Словаччини у розpacі вступили на шлях лібералізації режиму. На перешкоді їм стояв не лише Советський Союз, але й „мости” Західної Європи, а головне Америки. На одних кінцях тих „мостів” стояло НАТО в сонному стані, на других — агресивний Советський Союз з готовими доктринаами для всяких інvaзій, головно мілітарної в будьому місці своєї сфери впливу. Всі „мости” підміновані.

Стара доктрина Чінгіз-хана Темучина: „Бог на небі, Хаган — сила Божа — на землі та свята воля зісланого небом Хагана хай буде негайно викопана”, яка була доктриною і Золотої Орди Бату-хана та московського Політбюро, як наслідника тих доктрин, але без Бога на небі, дійсно була виконана. Хаган замінено лише Політбюром. Це є непромінальна сила доктрини Советського Союзу. Політбюро хоче бути володарем усіх людей на землі, а тому воля його мусить бути виконана. Ця філософія доктрини лежить в основі світової революції Леніна зі Симбірська, який добре пристудіював історію Монгольської Імперії Чінгіз-хана Темучина та історію Золотої Орди Бату-хана, принісши західньому світові, прикриту соціалізмом і комунізмом Карла Маркса й Енгельса, синтезу глобального зна-

чення, ім'я якої є **большевизм**. В динамічності большевизму лежать усі основи інvaзій, які до цього переводилися і будуть переводитись. Містика Золотої Орди страшна для світу. Європа не знає суттєвої сили Москви-Сходу, який є багатий на всікі несподіванки глобального характеру.

Згадуючи про тактичний маневр московського Політбюра та інvaзію й окупацію Чехо-Словаччини советськими військами, не смімо забувати про стратегічний маневр того ж Політбюра на Балканах, де сателітність маліх держав на цьому півострові для Москви є дуже сумнівна. Доктрина Брежнєва, що силою зброї Советський Союз мусить допомагати „сопружнім” народам утримати соціалістичний лад, коли повстає загроза з боку капіталістичного світу, фактично є загрозою для Балкану, куди звернуло свою особливу увагу НАТО.

Шоста американська фльота була стурбована появою советської чорноморської фльоти, і припускала як реальну її допомогу Єгипту, Сирії в інтересах миру на Близькому Сході. Мимо того, московські міноносці опинилися навіть в Індійському океані. В той же час крейсери та підводні човни закотвили в Алжирському порті. Це була вже загроза для південної Франції, Єспанії і Гібралтару. Правий фланг НАТО був загрожений. Начальник чорноморської фльоти адм. Горшков ретельно виконував своє завдання. Балкани та Італія були зашаховані. Очі тих держав були звернені на цю рейдуючу советську фльоту і на події у Чехо-Словаччині. На закиди європейської преси та головного штабу НАТО Москва відповіла, що вона, як чорноморська держава, має бути гарантією миру на Близькому Сході, маючи на увазі всього арабського світу.

Середземне море — це невралгічний пункт трьох континентів: Азії, Європи й Африки. До цього пункту належать і Балкани. Політбюро Кремля скерувало свою політику в першу чергу на Балкани, наслідуючи старий маневр Золотої Орди в 1241 р., коли, після розгрому мадярської армії монголами, південна їхня армія була скерована на Балкани. Командармом її був Кадан, який огнем і мечем спустошив Славонію, Хорватію, Боснію, Далмацію, Сербію та Болгарію. Після цього страшного походу, він відступив до Куманії на Дунаї, де приєднався до головних сил, які отаборилися на зиму 1241-42 р., чекаючи підсилення своїх сил ще 5 туменами (дивізіями) для завоювання всієї Європи. Цей плян не був здійснений лише тому, що в цей час помер Хаган Угедей. Операції монголів були закінчені. Вся

армія Золотої Орди була відведена на степи Дону й Волги. Частина тієї армії залишилася в Криму, яка під назвою пізніше Кримської Орди майже 300 років плюндрувала нашу нещасну Україну.

Тепер Брежнєв із Москви має намір здійснити плян Кадана — захопити Балкани. Це чергове завдання Москви. Оволодівши Дарданеллами, Советський Союз стане володарем усієї Малої Азії, Арабського світу, Африки та цілої Європи. Така загроза світові від Москви. Але в цей час комуністичний Китай готується, за традицією Монгольської Імперії, повто-

рити історію тієї імперії, перетворивши СССР у звичайний Кіпчак (провінцію) стародавнього Джучі-хана з осідком в Оренбурзі над Уралом. Це є образ подій у боротьбі СССР з Європою. На межі цих двох світів, які виключають один одного, в жорстоких обіймах СССР перебуває скупована ним Україна, що своїм хлібом годує ворога, носячи під ярликом УССР європейський, перетворений на московський, соціалізм та монгольський комунізм. Синтеза? Так є! Московський большевизм.

Обсерватор

3. Веснянський

НА ШЛЯХАХ УКРАЇНИ

Ми вступили вже у третій річний період відзначування 50-ліття в цьому році тяжких підійм в Україні 1919 р.

Дехто з наших журналістів висловлює думку, що, мовляв, багато наших людей живуть лише минулім, ведуть завзяті бої за общумілі справи, ізоловались від життя, стали мертваками, хоч запопадливо ще метушаться, не думають про майбутнє і т. д.

Таку характеристику чус українське суспільство у вільному світі про живих ще співтворців епохи державного відродження в 1917-1920 рр.

З тими журналістами не маємо наміру вступати в полеміку. Одно можемо ствердити про їхню помилку в оцінці „общумілих справ”, ізольованості від суспільства та мертвівського стану співтворців.

Епоха українського відродження, яка почалася 50 років тому, є велика своїм обсягом. Її фіналом був лицарський чин під Базаром. Історії цієї епохи вистарчить на цілі віки. Назва цієї епохи УНР. Це є печать українського духа.

Опинившися на еміграції у вільному світі, частина воїнів, які мали право й можливість, приступили до науки у високих школах, до кабінетів освіти, досліду української трагедії. Гаслом їхнім було — студії. У сфері цих студій є живі ще ті воїни тієї епохи українського державного відновлення. Ідею державного відродження вони живуть, а тому музейними експонатами вони не були і не сміють бути. В окупованій же Україні наш народ пішов чорними шляхами, вірніше, повели його ті, що вилізли на фабричний комін „із жовтоблакиття” першими.

Перед нами, як на екрані, півстоліття стояли сторінки тисячолітньої історії України. Висновок студій був єдин: революція у Московщині — це другий розгром України. Перший був у 1169 р. На екрані рисувалася Східня Європа й Азія. З цим висновком — розгрому України — і входимо до ретроспективи 1919 року в Україні.

Після повстання проти гетьманського режиму, велика частина повстанських відділів відійшла до своїх районів, де вони були зформовані. Кожний поспішав додому. Була то їхня практика чи повстанський маневр із досвіду 1918 р., коли були у боротьбі з німцями та гетьманськими карательними відділами. Але головною причиною був наступ червоної армії, операції якої на кордоні почалися ще в кінці грудня 1918 р.. Харків був зайнятий 3 січня 1919 р. Операція червоної армії була організована протягом 8 місяців, приблизно періоду існування гетьманського режиму в Україні та наявності німецької збройної сили. Україна такої можливості не мала. Цей злочин державного порядку мав особливе значення. Гетьман і Гренер — генерал головного німецького штабу у Києві — були проти організації української армії. При цьому кожний із них мав свої політичні завдання. Це не було в інтересах німецького командування та Добармії Денікіна. Цей факт вплинув на деморалізацію українського населення. Для Москви період окупації німцями України мав особливе значення. Україна не була озброєна, що давало шанси перемоги як червоній, так і Добровольчій арміям. До цього ще треба додати зрадницьку діяльність боротьбиста Шумського та незалежних соціал-демократів-

укалістів, яким було дано Леніном завдання розкладати нашу, хоч і малу численністю, армію, організувати повстанські загони в за-піллі.

За таких обставин червоні дивізії Антонова-Овсієнка наступали в Україну по хліб. Продовольчі відділи червоної армії нещадно грабували українське селянство. Цю армію супроводило Всеукраїнське ЧК на чолі, при-сланого з Москви латиша, Лаціса та сотні на-дісланих Дзержинським чекістів.

Так почалася ІІ фаза війни УНР з Москов-щиною. Перша фаза відзначалася наступом загонів Муравйова на Київ у січні 1918 р. аж до кінця квітня, коли територія України була звільнена німцями.

Історія іноді любить повторюватися. Навіть існує теорія історичних циклів (історик Тойнбі), яка твердить, що історичні події повторя-ються на даному місці після пройденого ними циклю розвитку. В Україні ця теорія сповни-лася.

Ми примушені звернутись до нашої історії сивої давнини, — до 1223 р., коли Чінгіз-хан Темучин з Тубрусу в південній Арменії почав наступ на Україну через Кавказ монгольськи-ми дивізіями — туменами. Знаємо з нашої історії, як його начальники — Субугедей й Джебе розгромили в бою на р. Калці 100.000 українську армію великого князя київського Мстислава 31 травня 1223 р. Це був перший наступ монголів на Україну. Державна доля України на Калці була вирішена. Це була вже катастрофа. Повна трагедія наступила в 1240 р., коли монголи розгромили Київ і всю Україну. Про цей цикличний період нашої історії Україна забула протягом її існування несповиних 700 років. Стогін, слози тодішніх поколінь нашого народу відомі лише одному Богові.

Через сім століть наслідник Чінгіз-хана Темучина Ленін з Москви дав наказ про наступ на Україну. Муровий виконав наказ. Ріжниця була лише в тому, що армія Руси була розгромлена на Калці, а Муравйов у 1918 р. здебув Київ, але не знищив нашої армії. Це була перша фаза ідентичних подій в Україні.

Друга монгольська фаза наступу проти України відбулася через сімнадцять років — у листопаді 1240 р., коли Кадан і Менке на чолі монгольської кінноти (120.000), розгромивши Київ, продовжували наступ на Центральну Європу.

Друга московська фаза війни з Україною розпочалася в кінці грудня 1918 р.

Метою монгольської офензиви було опанувати Русь-Україну та здобути коней для по-повнення своїх туменів (дивізій) і запасів хар-

чування, а московської — здобути хліба та знову приєднати Україну вже доsovєтської імперії.

Ідейні основи третьої війни Московщини проти України в роках 1918, 1919 і 1920 мають цілком відмінний характер від І війни в 1169 році та ІІ — в 1709 р.. Ця третя війна Московщини була заснована на філософії монголізму, себто Золотої Орди, до якої вона належала 250 років як Кінчак-провінція. Колоніальний характер московського князівства Золотої Орди залишив глибокі сліди в психіці москви-нів. Від монголів москвини взяли „общину” земельного володіння (тепер колхози), жор-стокість по відношенню до чужих народів та „чинопочитання” і способи адміністративного керівництва. Це було основою ленінської філософії, політики, революції, які творилися під маркою соціалізму й комунізму, взявши ці терміни з лексикону Карла Маркса. Була то „геніяльна” синтеза монголізму з европеїзмом під назвою **большевизм**. Революція (насильство), себто зброя була вислідною цієї страшної синтези — большевизму. Тактику революції ясно було визначено: Ленін у Петрограді, Сталін у Царицині, близько столиці Золотої Орди на Ахтубі. Це були центри збройної сили революції, під плащиком якої скривався азійський монголізм — завойовання цілої Європи. Про ці пляні Леніна знали лише Сталін та ще дуже обмежене число московських комуністів. Навіть Антонов-Овсієнко не здав безздінні ленінської доктрини, не згадуючи вже малограмотних малоросів.

Троцький і Ко приїхали до Москви з концепцією інтернаціональної Європи. Їхня концепція провалилася. Синтеза Леніна, як і сьогоднішнього Політбюро, залишилася діючою в плянетарних розмірах.

Ідейна позиція України була цілком протилежного характеру — земля й воля, які у пляні Леніна були на останніх рядках.

Наступ червоної армії Антонова-Овсієнка був успішний. Він супроводився страшним терором. Стогнала вся Україна. Скрипник перевів загальне керівництво у ЧК. У відповідь на терор піднялися масові повстання. Кожний центнер хліба, цукру та вугілля вириався у населення кровавою силою. Шляхи продовольчих червоних загонів і команд ЧК були позначені кров'ю, устелені трупами. Шляхи України чорніли. „Зойк лунає від наших товаришів в Україні”. „Нема кому будувати со-вєтську владу в Україні” — писав Ленін.

Українська інтелігенція, що стояла на українських державних позиціях, як петлюрівська, була вся заарештована й згинула в льохах ЧК. Нація наша обезкровлювалася.

Проти VIII советської армії (75.000 багнетів) українська армія УНР не була в силі пе-рейти до контрааступу. Лівобережний фронт—Запорозький та Січовий корпуси, Сіра дивізія та інші частини з боями відступали за Дніпро. 5 лютого 1919 р. армія УНР примушена була віддати свою столицю Київ. Червона армія, переправивши через Дніпро, продовжувала свій наступ на захід. Для замілювання очей населення в офензиві брали участь Таращанські дві дивізії, у складі яких було 3/4 москалів. Запорозький корпус на правому крилі армії розбив Катеринославську червону групу в районі Умані. Відступаючи на південний, корпус перейшов у Басарабію до Румунії. Румуни корпус цілком обезбройли. Фронт наш був прорваний. На початку березня 1919 р. наша армія лівим флангом і центром становила фронт: Сарни, Рівне, Проскурів та Могилів на Дністрі. Створивши дві резервові гупи в районі Проскурова і Рівного, армія приготувалася до контрааступу.

Ще на початку офензиви червоної армії, в атмосфері нервового напруження, Уряд УНР виконав державний акт соборності українських земель. Цей акт Соборності був приурочений до 22 січня 1919 р. ЗУНР (Галичина, Буковина й Закарпатська Русь) приєдналися до УНР Великої України в одну соборну УНР. Акт злуки двох українських республік був проголошений урочисто на Софійській площі у Києві. Трудовий Конгрес (парлямент) з ці-

єї нагоди проголосив Універсал. Ухвала того Універсалу відбулася на засіданні Конгресу, коли недалеко Києва вже греміли гармати, а в самому Києві в ріжких місцях чути було стрілянину комуністичних бойовок.

Проголошення Соборності мало чисто декларативний характер, але моральне його значення для нашої історії є велике. Трудовий Конгрес не мав часу й можливості при тих обставинах затвердити правний статус злуки. Все було під гіпнозом наступу червоної армії. Тому існувало два уряди, дві армії, дві політики, що так негативно відбивалися перед реальним образом чи дійсністю війни з Москвою. Моральний сенс Соборності у тих обставинах супроводив український народ у тяжкій боротьбі за своє державне існування. Правофлангова Українська Кубанська Республіка не брала участі в цьому акті Соборності. Зовнішні обставини не сприяли юридичній консолідації української нації, яка опинилася у війні, в огні й бурі в 1919 р. Наслідки є відомі всій українській нації. Чорні шляхи України простяглися аж до східнього Сибіру, сусіднього з Монголією, відкіля прийшла гроза, що знищила нашу стародавню Русь—Україну як Великодержаву. І залишилася на сьогодні в нашій душі одне гасло-догма: за едину модерну Українську державу — Соборну Українську Народну Республіку! З цим гаслом умирали воїни Дієвої Армії УНР.

КОНФЕРЕНЦІЯ ОБЕЗБРОСННЯ

Здавалося б, яке діло мені, колишньому „хліборобові з Ничипорівки” до тієї самої конференції, що зараз відбувається у Женеві та намагається обезбройти увесь світ. Написав вже про неї „Observator” раз, напише про неї ще кілька разів і мені нема чого сюди лізти: бо „як не піп, то й не мікайся в ризі”...

Що з того, що я тепер знаю французьку мову і можу читати тутешні газети та довідатися про конференцію з самих ріжких джерел. Инколи таке знання тільки лихом обертається для немудрого чоловіка. От, скажемо, один наш сенатор вивчився на еміграції французької мови і з правника став філологом. З того „route” та „ruth” начебто мають одинаковий корінь, він вимудрював цілу „кельтсько-українську” теорію, проголосив нас українців з походження „провансальцями”, а себе новітнім „Тартареном з Тараскону” в українській науці.

Ні, мої права на обговорення справ Женевської конференції мають бути уґрунтовані та солідні підстави.

Конференція, як відомо, роспочалася дуже імпозантною маніфестацією проти війни і на користь миру. Перед нею пройшли з петиціями та заявами представники ріжких релігійних, громадських та професійних, загально-світового значення, організацій, які заявили прохання і вимоги, що б вона все зробила для унеможливлення в майбутньому війни. В цій справі величній маніфестації перед лицем конференції заявила з протестом проти війни всесвітня, так мовити, „еліта” християнізму, жіноцтва, інтелігенції, робітництва, студентства. Не було лише представництва тієї найчисленнішої частини людства, на яку завжди війна лягає своїм найтяжчим тягарем. Не було представників хліборобського люду.

Мое почуття хлібороба з цим помиритися не

може і я мушу цю прогалину якось залатати.

Друге, не менш важливе, а для мене, як українського хлібороба, ще більш сумне, це те, що на цій конференції мою батьківщину, що тепер на праві окупації входить до ССР, репрезентує т. Літвінов. Що з того, що в дійсності він є ніхто інший, як Барак-Фінкельштайн з Гомеля, українського міста, брат відомого міжнародного злодія і всесоюзний „наркомінділ“. І як би його не славословив у „Ділі“ п. Заліпський, український народ ніколи не визнає йому права репрезентувати Україну, і я мушу проти таких претензій його як найрішучіше протестувати *).

Само собою зрозуміло, що я добре знаю, чого зараз варти мої протести, і роблю я це тільки у повній свідомості, що ви, мої дорогі земляки, українські хлібороби, поділяєте і мої почуття, і моє обурення, а самі мовчите тільки тому, що по всьому ССР тепер так само, як і за часів Шевченка,

„Од Молдаванина до Фіна
На всіх язиках все мовчить...
Бо благоденствує”...

**

Що справді могла означати повна відсутність голосу хліборобів на Женевській маніфестації проти війни? Невже-ж її можна розуміти в тому зміслі, що хлібороби байдужі до цього питання, або навіть мовчазно обстоюють війну і надалі, як засіб рішення міжнародних суперечок.

По підрахунках бюра конференції на ній представлено 1.700 м. людності. Коли вважати, що серед неї на частку хліборобів припадає не менш 65 відс., то при моєму припущення це б означало, що з 1.700 міл. 1.105 міл. проти війни не протестують, як раз ті, для яких війна завжди являється найважчою, та від кого вона вимагає найбільших жертв. На маніфестації у Женеві особливо гаряче промовляв представник робітництва Вандервельде. Тим часом, робітництво під час війни має все-ж таки дуже важливі привілеї, бо воно ж виготовляє її технічні засоби. Хлібороби ж ні-

*) З запізненням приходять відомості до моого кутка, особливо взімку. В лютому так нас тут у горах замело снігом, так засипало дорогу до моого хутору, що нікуди й не поткнешся. Лист мій вже було написано, як я довідався, що представник УНР — проф. О. Шульгин зложив на руки голови конференції Гендерсона протест проти претензій т. Літвінова репрезентувати Україну. Сердечно дякую!

коли ніяких полекшень не мають. На своє нещастя, вони серед усіх верств тішаться найкращим здоров'ям, дають найменший відсоток „брачу”, уявляючи з себе у найбільшій мірі „гарматне м'ясо” сучасної бойні людей, що раз зветься війною.

Таким чином утворюється така дивовижна ситуація, при якій найчисленніша частина людності, і то саме та, що у війні найбільш кровно зацікавлена, мовчить і не протестує. Це можливо зрозуміти лише так, що сучасне хліборобське населення не має своїх представницьких центрів, як її має робітництво, не має таких органів, які б могли говорити його ім'ям. Чув я, що зараз після війни, по ініціативі бувшого болгарського прем'єра, покійного Стамбулійського, заснувався „хліборобський інтернаціонал”, але, видимо, він зараз у такому стані, що справа війни його не цікавить і голосу в цьому питанні життя і смерті для хліборобів він забрати не спромігся... А мабуть він то тут мав, що сказати.

Правда, мені можуть на це відповісти, що ті представники держав, що засідають у Женеві, являються також представниками і хліборобського населення, бо воно так чи інше впливало на їх вибір. Можливо! Але за спостереженням тутешнього життя, я пересвідчився, що на хліборобів звертаєсь увагу лише тоді, коли потрібні їхні голоси на виборах, а потім за них забушують.

Загал же сучасних політиків на хліборобське населення дивиться, бося і сказати, але мушу, як на „бидло“, котре завжди можливо погнати на війну і воно покірно на неї піде. Тому то я зараз, коли відбувається ця сама конференція, з особливим сумом почую відсутність на ній незалежної Української держави, з її зпоконівчим хліборобським почуттям.

Всякий великий народ має свої претензії на свого роду „месіянізм“ в загальній долі людства, і мабуть я не так вже помилуюся, коли сподіваюся, що наш народ є самою долею своєю призначений бути осередком міцного та незавміраючого хліборобського руху, з його світовим розголосом та всесвітнім авторитетом.

Буде незалежна Україна, і вона дастя справжню та певну опору такому рухові, і тоді голос хлібороба буде чути на всіх конференціях і слухатимуться його не менш уважно, як голосу робітника.

І я б хотів би знати, як би то була можлива війна, коли б однодушно хлібороби заявили: „годі, не дозволимо гратися нашою долею та гнати нас, як „бидло“ на бойню“...

**

Поява на конференції т. Літвінова, як завжди це трапляється зsovітськими делегаціями, звязана була з своєрідною сенсацією. Зраз же після його приїзду було подано з Москви заяву про те, що дорогое життяsovітського міністра в небезпеці, що готується атентат на його особу і бідний швайцарський уряд, окрім загального клопоту з прийняттям в своїй країні такої величезної конференції, має ще й спеціальний — сугубо дбати про „недоторканість”sovітської „особи”.

Кажу саме „недоторканість”, бо кому ж справді в здоровому розумі впало б на думку вбивати п. Бараха-Фінкельштайна. Найбільше на що цей боягуз може сподіватися, це що хтось потягнув би його добре нагаєм по відгодованій пиці...

Тим часом сенсація своє діло зробила і загальний інтерес до виступу представника СССР був нею безумовно підогрітий.

Ось як описує цей виступ кореспондент неполітичного ілюстрованого журналу „Je suis partout”: „Прийшла черга на т. Літвінова, рудого, кучерявого та відгодованого добродія, зовнішнє подібного до коміка провінційної трупи, що вештається по дрібним кафе-шантанам. Кількаразове перебування цього діяча у лондонських тюрмах дало йому можливість де-що ознайомитися з англійською мовою і він калічить англійські речення на своєму кумедному гомельському жаргоні, виявляючи балакливість дрібної перекупки з Уайтчепеля”.

Зовсім інакше цей самий виступ має украйинський кореспондент п. Заліпський в доносах до „Діла”: „Аж раптово і несподівано надійність піднеслася, настрій відродився. Роспочався той зворот до оптимизму промовою Гранді, скрізився він од промови радянського комісара Літвінова... В промові його знайшла коференція не критику, а просто руйнацію, помірковану по формі, непереможну у змісті, цілісто штудерного французького плану... Після промови Літвінова від плану Тардье не залишилося нічого”.

Бідний отої Тардье. Він мабуть і гадки не мав, що т. Літвінов разом з п. Заліпським так його бідолаху росторощає. Пойхав до Парижу та взявся за головування в раді міністрів, а того і не відає, що у Женеві від його плану лише одні біті черепки залишилися.

Тим часом і я, разом з іншими кореспондентами з Женеви, тримаюся тієї думки, що з планом Тардье справа стоять не так зле, а що т. Літвінова з його гомельською балакливістю чекають у Женеві ріжні несподіванки *).

*) Знову запізнився. По внесенню того ж самого Тардье проект т. Літвінова про повне і рап-

Це не „товаришам” баки забивати: „дайощ Европу”, та брехати безсоромливо перед людьми, що далі СССР нічого і не бачили. Тут зібралися люди, які зуміють вивести на чисту воду і той несподіваний „лаціфізм”, яким просякся представник того режиму, що хоче запалити увесь світ і якого пальці чути скрізь, де тільки не л'ється зараз людська кров. Ці люди добре знають, до чого власне простує славетна „п'ятиричка”...

Багато з них тако-ж знає, на жаль не всі в цьому переконані, що коли і є зараз в Європі погроза війни, то перш усього ІІ треба шукати у Москві з її режимом безмірного насильства та повнем приирістю до цінності людського життя всіх верств, окрім комуністичної партії.

На превеликий жаль, ще менша частина людей, що з'їхалися до Женеви, розуміють те, що цей самий гомельський громадянин не має жадного права нікого зараз презентувати, окрім „невеличкої і чесної” компанії, а само по собі зрозуміло, що до дійсної України він має таке відношення, як до Марсу або якої іншої планети.

І коли хочете правду знати, мої милі земляки, то найсумніше в цій самій конференції це і єсть ця сама терпимість до т. Літвінова. Вона накладає на неї тінь нещирості та піддає сумніву значіння її наслідків, бо коли серед чесних людей затіз хоч один злодій, який напевне не додержить покладених зобов'язань загальної умови, то і вся вона стає під великим сумнівом.

Коли б була зараз незалежна Україна, т. Літвінова на цій конференції або не булеб зовсім, або він сидів би на ній тихесенський та лагіднесенський.

Але на цей випадок залишається без відповіді питання, кого ж тоді довелось би вихвалюти п. Заліпському?...

Може бути, що зі всього цього ви, мої любі земляки, зробите висновок, що і я прилучаюся до тих писань, що вам так обридли у вашій „казеній” пресі. Ні, Боже мене борони думати, що ця Женевська спроба залишиться без наслідків для блага людства.

Як би та „невеличка та чесна компанія”, що зараз панує над вами, не старалася оплювати значіння цього почину, який би дійсно трудний шлях не стояв перед творцями миру. людство до свого дійде.

Світ ще не бачив нічого подібного, як су-
(Закінчення на 22-їй стор.)

тове обезброяння проголосовано і відкинуто всіма голосами проти двох: самого т. Літвінова і турка. Сердечно радію!

З МІЖНАРОДНОГО ЖИТТЯ

(Париж — „Тризуб” ч. 11, 1932)

На день, коли це число „Тризубу” з’явиться на світ, призначенні вибори германського президента. В інші часи та в іншій країні — це було б явище другорядного значення. Бо що таке для європейської держави зміна президента за нормальних часів? Всього лише зміна особи, на яку падають обов’язки репрезентувати країну на зовні і в середині. Можна це робити з більшим чи меншим тактом, з меншими чи більшими впливами, але в бігу справ і політики від того, звичайно, не зміняється нічого, бо європейські президенти, за нормальних обставин, позбавлені чинної виконавчої влади і являються, так мовити, почесною етикеткою, печаткою, без якої справа не закінчена, а папір — не дійсний. У Франції, наприклад, серед тринадцяти президентів, за час існування третьої республіки, було багато видатних людей, але коли де-хто з них і „заслужився перед батьківщиною”, то не на посаді президентській, а на інших державних постах. Чинну ролю особа президента грає часом лише на початках республіканського режиму, коли режим той ще не остаточно усталений в країні. Так було у тій самій Франції в роках 70-х минулого століття, коли її президентом був маршал Наполеона III — Мак-Магон; так переходить воно і зараз в Германії, де посаду президента виконує маршал Вільгельма II — Гінденбург. У Франції маршал-президент проти волі своєї спричинився до усталення республіки; ту саму точнісенько роль грає зараз в Германії Гінденбург, — лише не знати зараз, чи такі самі будуть там і наслідки.

Кандидатами на посаду германського президента виставлено чотири особи, а саме: Гінденбург, Гітлер, Дюстербург і Тельман. Є ще, правда, і п’ята кандидатура, а то якийсь адвокат Вінтер, що сидить зараз у в’язниці за якісь неполітичного характеру справи, а в тім спромігся він на те, щоб знайти собі 35.000 підписів виборців, необхідних для офіційного визнання кандидатури. Факт цей вказує на

часна конференція... Але, дійсно, я думаю, цього тримаюся міцно, що прискорити ті цілі, які вона собі ставить, може свідома всесвітня воля організованого хлібороба та ліквідація того режиму, що репрезентує т. Літвінов.

„Praeterea eneo Carthaginem delendam esse”.

St. Jean de Maurinne.

K. H. Ніко

3. III. 1932.

(Париж — „Тризуб”, ч. 11, 1932)

дуже велику активність того Вінтера та на певний несмачний снобізм його прихильників, але політично явна річ, це — анекдот, що про нього не варто більше говорити. Мова може бути лише про тих вище зазначених чотирьох кандидатів.

Перший з них — Гінденбург. Біографія його відома всім. Шляхтич і солдат з старого пруського юнкерства, тілом і душою монархист, відданий національній династії Гогенцолернів, все довге життя своє перебув він на військовій службі, переходячи поступово всі її щаблі від найменшого до найважливішого. На початках великої війни видався тим, що врятував Східну Прусію від російської інвазії, пізніше — вславився як головний германський вождь, якому за життя ставили пам’ятники. Після замирення відійшов цілком до приватного життя, бо політикою взагалі ніколи не цікавився. Згадали про нього сім літ тому, коли права частина політичного германського світу стала входити в силу і потребувала людину високого штабу, щоби виставити на виборах його кандидатуру, як національного президента. Гінденбурга було обрано у другому турі правими голосами, проти бувшого канцлера Маркса, що мав за собою всю ліву Германію, за винятком комуністів.

Зразу ж було видно, які надії покладали на Гінденбурга монархисти, він мав, як президент, „утувати путь” для відтворення династії Гогенцолернів, як королів пруських та імператорів германських. Старий маршал не виправдав надій правих німців. Не тому, що зрадив самому собі і своїм переконанням. Він зостався тим, чим і був, чесним вояком, добрим патріотом монархичного напряму, і, має бути, охоче відмовився б од своєї посади, коли б цей факт нормально потяг за собою реставрацію імператорського режиму. Змінився не Гінденбург, а ті, що подавали за нього голоси, бо на чолі реставраційного руху за сім останніх літ, замісць чистих і ясних для всіх монархистів, стали гакенкрейцери, що мріють не про відтворення імперії Гогенцолернів, а про якусь то цілком нову „третю імперію”, яка Гогенцолернів може й не потрібувати, бо є в ній Гітлери. З Гітлером Гінденбургові не по дорозі, і вийшло так, що імператорський маршал, борючися з „третю імперією”, за відсутністю якоїсь іншої імперії, став боронити те, що зараз існує, себ-то республіку. У тій самій позиції невільних республіканців разом з ним опинилися і державні співробітники його на чолі з канцлером Брюнінгом. Бо-ж був

Брюнінг, і не ховається з тим, після великої війни, говорячи термінами російської революції, свідомим „корніловцем”, тоб-то належав до складу офіцерів того корпусу, що мав свою метою роздавити революцію, а разом з нею новонародженну германську республіку.

(Далі буде)

НАКАЗ

ГОЛОВНОЇ КОМАНДИ ВІЙСЬКА І ФЛЮТОВ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ

Ч. 1

22 травня 1932 р.
На еміграції

§ 1

Несмертельної слави наш Вождь, св. пам'яті Головний Отаман Симон Петлюра наказом Головної Команди від 10 жовтня 1920 року Ч. 70, виданим в Кам'янці на Поділлю, встановив орден „Визволення” для відзначення старшини і козаків „за виявлені ними під час упертої боротьби за волю і славу своєї Батьківщини вчинки хоробрости, мужності і розпорядливості”.

Обставини дальшої боротьби та поневільне перебування на еміграції перешкодили свого часу нагородження тим орденом наших лицарів відповідно до їхніх бойових заслуг, хоч ціле вояцтво як в часі минулої боротьби, так і виявленю витривалістю на еміграції безпременно заслужилося перед Україною.

Тому, у виконання так виразно виявленої ще на рідній землі волі покійного Вождя про відзначення наших всяків, встановляється з нагоди 15-ої річниці існування Армії Української Народної Республіки на вітанування світлої пам'яти її Творця і Вождя — Хрест Симона Петлюри.

§ 2

На відзнаку „Хрест Симона Петлюри” має право кожен вояк Армії УНР та повстанчих відділів, що брав участь у збройній боротьбі за визволення України під проводом бл. п. Головного Отамана, за винятком тих, що: а) зрадили ідеї державності України, перейшовши до табору ворогів її, і б) заплямували себе негідною українського вояка поведінкою чи переступами.

§ 3

Виявлення і ствердження права на хрест покладається, в цілях найскорішого переведення удекорування ним, на існуючі нині військові та громадсько-військові організації через створення при них Місцевих Рад Хреста

Симона Петлюри. Місцеві Ради Хреста провадять всі справи, з удекоруванням хрестом зв'язані. Вищим репрезентативним і керівним органом по справах Хреста Симона Петлюри є Головна Рада Хреста; вона остаточно розв'язує всі справи, зв'язані з удекоруванням хрестом, і має подбати про виготовлення самого хреста для тих, хто має на нього право.

Міністрові Військових Справ утворити, з докладу мені, Головну Раду „Хреста С. Петлюри” та встановити порядок діяльності Головної і Місцевих Рад.

§ 4

Права і привілеї, зв'язані з Хрестом Симона Петлюри, має бути встановлено законодавчим шляхом на Україні.

ВОЯЦТВО!

Хай цей хрест буде символом української гідальної ідеї і нашої спільноти заслуги перед нею. Хай він буде емблемою братерства зброї, піднятій за найвищу і найсвятішу мету нашого народу, і хай завжди нагадує нам про смерть нашого Вождя і про муки рідного народу в московському ярмі та наш святий обов'язок перед Отчизною. Хай цей хрест ще міцніше духовно злотує розсіяне по цілому світі наше вояцтво, будучи засобом до взаємопізнання і зближення. Хай і в нашему щоденому житті привертає він увагу до нашої національної справи.

Підписав:

Андрій Лівицький
Головний Отаман

Контрасигнував:

В. Сальський
Генерального Штабу Генерал-корунжий,
Міністер Військових Справ

ПЕРШИЙ З'ЇЗД МОЛОДОГО ПОКОЛІННЯ ЕМІГРАЦІЇ УНР.

31 серпня та 1 і 2 вересня 1968 року відбувся на оселі УРСоюзу „Верховина”, Глен Спей, Н. Дж., США, З'їзд молодого покоління еміграції Української Народної Республіки.

З'їзд цей влаштувало покоління — сини і доньки — учасників відновлення української державності та збройної боротьби України проти червоної і білої Москви. Він був приурочений для відзначення 50-ліття відновлення нашої державності.

Покоління це, насьогодні вже мужі й жінки і підростаюча молодь, овіяні міражем подій в Україні та лицарської боротьби своїх батьків. Ідейний зміст тієї боротьби глибоко запав у душі цим синам і донькам. Вони свідомі

майже виключно складалася з т. зв. безпартійних большевиків — людей, які хоч і не були членами партії, але були відданими советській владі. Вся підготовка проводилася таємно, за виключенням тієї, яка проводилася серед червоноармійців. Утримання таємниці в містах було справою не тяжкою, а от підготовка кадрів для сільських місцевостей робила багато труднощів. По селах бо кожний зновував всіх своїх односельчан і зникнення тієї чи іншої людини на кілька місяців зразу ставало відомим. Тому большевики використали для цього інший метод, який вони найбільше провели в житті в часі „ежовщини”. Під час масових арештів, разом з „контрреволюціонерами” були також арештовані призначенні НКВД й парткомами кандидати для партизанських шкіл.

(Продовження в наступному числі)

ХРОНІКА

У неділю, 18 травня ц. р. з ініціативи Комітету З'їзду еміграції УНР під протекторатом Представництва ВО УНРади в США в церковний залі катедри св. Володимира відбувся бенкет із нагоди 90-тих роковин ВП. пані Марії Лівицької — вдови по св. п. Андрія Лівицького — Президента УНР в ексилі.

Перед бенкетом Молебськ відправив о. митр. І. Данилевич у сослуженні с. протопресв. Ю. Сікорського і о. С. Непреля та о. протодиякона М. Ольхового. Хор співав під диригентурою проф. В. Завітневича.

Бенкет відкрила в імені названого Комітету пані В. Шраменко, яка привітала п. Президентову та висловила сердешні побажання їй на многія, многія літа. Тостмайстром був ред. І. Кедрин.

Короткі промови—привіти виголосили Владика Мстислав, віцепрем'єр д-р К. Паньківський, голова Представництва ДЦ УНР в США дир. І. Крамаренко та ген. А. Валійський. Були оголошені писемні привіти від багатьох осіб.

У мистецькій частині бенкету виступав бас-баритон Микола Чалий і Тамара Лихолай, з декламацією і сольо-танком Ярослав Силенко та в танку Марія і Микола Ярославські зі студії танків Ніни Сулими. Акомпаніаторкою була Геня Вольц.

Альбом у мистецькому виконанні Ювілятці був переданий п. Матвієм Сушком.

На закінчення Ювілятка, пані Марія Лівицька, зворушене подякувала всім присутнім за їхню прихильність та сердешні привіти. При цьому висловила свою радість, що в найближ-

Адреса редакції журналу:

Z. IWASYSZYN

526 E. 12th St., New York, N. Y. 10009

чому часі вийде друком її книжка-спомин „На грани двох епох”.

Ювілятці многая, многая літа!

Присутніх було коло 200 осіб.

**

7 червня ц. р. відбулася Академія, присвячена 43-ій річниці трагічної смерті Голови Директорії св. п. Симона Петлюри — Головного Отамана військ УНР.

Академію влаштував Центр. Комітет вшанування пам'яти С. Петлюри в залі УВАН при 206 Вест, 100 вул. в Нью Йорку.

Генерал А. Валійський, відкриваючи Академію, привітав о. митр. І. Данилевича, віцепрем'єра УНРади д-ра К. Паньківського з дружиною, голову Представництва ВО УНРади дир. І. Крамаренко та всіх численних присутніх. Він пригадав про вже традиційне святкування пам'яти Головного Отамана, про Іого державні заслуги та боротьбу армії УНР з Москівською державністю України.

Доповідь виголосив інж. О. Шевченко.

Мистецьку частину Академії виконували: соліст Юрій Федорів та пані Ганна Шерей при супроводі фортепіану проф. Калини Чічки-Андрієнко обом солістам і декламацію Андрій Шевченко.

На закінчення Академії присутні проспівали український національний гімн.

Наша редакція одержала журнал „Інформативний Листок Об'єднання Українських Ветеринарних Лікарів” з Чікаго, єдиний у світі ветеринарний науково-професійний орган, який виходить уже двадцятий рік. Головним його редактором є проф. д-р Іван Розгін, довголітній активний член нашого Союзу.

Редакція

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ І ЧИТАЙТЕ

дво-місячник

„ТРИЗУБ”

10 рік видання

Орган Української

Національно-Державної Думки

Видає Укр. Національно-Державний

Союз (УНДС) в США.

Редактує Колегія.

Річна передплата \$ 3.00.

Передплату приймають Відділи УНДС, а також і фінанс. референт, під адресою:

Mrs. E. Zubenko, 330 E. 15th St.,
New York, N. Y. 10003